



Τα **Χ**αιρετήματα **Χ**αιρετήματα



ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
ΚΕΜΠ. ΑΘ.
4419



ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1943 ΚΕΜΠ. ΑΘ

Χρόνια Πολλά, Καλή Λαμπρή

23ο Έτος ΑΡ. ΦΥΛ. 93
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ -
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ -
ΜΑΡΤΙΟΣ 2023

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ "ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ", Ζήνωνος 30 - 3ος Όροφος, 104 37, ΑΘΗΝΑ, τηλ.: 210 5240777 xairetimata@gmail.com

Οι Σαρακατσαναίοι στο ΣΕΦ και η βράβευσή μας



Στις 22 Ιανουαρίου στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας στην εκδήλωση "Η Πίπτα του Ηπειρώτη" που οργάνωσε η Πανεπειρωτική ΣΕ παρουσιάστηκε μεταξύ των εκατό περίπου χορευτικών τμημάτων και το χορευτικό της Αδελφότητας.

Ο Σαρακατσάνικος Φλάμπουρας μπορεί "να μην έγερνε ράγες και βουνά" αλλά στόλισε το χορευτικό μας που χειροκροτήθηκε από τους παρευρισκόμενους.

Στην εκδήλωση βραβεύτηκε η Αδελφότητα για την πολύχρονη προσφορά της στη διάσωση και διάδοση της παράδοσης του τόπου μας και της απονεμήθηκε τιμητική πλακέτα.

Η πλακέτα δόθηκε από τον Περιφερειάρχη Ηπείρου κ Αλέξανδρο Καχριμάνη ο οποίος τόνισε, στη σύντομη ομιλία του, ότι χαιρέται ιδιαίτερα που ένας Βλάχος βραβεύει τους Σαρακατσαναίους.

Η βράβευση αυτή αποτελεί μεν αναγνώριση του έργου της Αδελφότητας αλλά από την άλλη πλευρά μας γεννάει υποχρεώσεις να συνεχιστεί η δημιουργική πορεία και μάλιστα σε δυσκολότερους καιρούς από ό,τι ήταν τα προηγούμενα χρόνια.

Να σημειώσουμε ότι η Αδελφότητα ήταν ο μοναδικός συλλογικός φορέας που τιμήθηκε στην κορυφαία φετινή εκδήλωση της Πανεπειρωτικής. Από την εκδήλωση, τη βράβευση και την παρουσία του χορευτικού παραθέτουμε ορισμένες φωτογραφίες, οι περισσότερες από τις οποίες τραβήχτηκαν από τον Φίλιππο Φερεντίνου που τον ευχαριστούμε.



Ευχήσου (ευχήσου) με μανούλα μου, τώρα στο κίνημά μου...

Του Δημ. Τάγκα

Το τέλος της εποχής του κορωνοϊού, ελπίζουμε, βρήκε την Αδελφότητα σε ένα καινούριο ξεκίνημα. Στην πρόσφατη Γενική Συνέλευση, όπως θα δείτε στις επόμενες σελίδες, αποφασίστηκε ουσιαστικά το πέρασμα της Διοίκησης του Συλλόγου στην επόμενη γενιά. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για την μεθεπόμενη γενιά, μιας και η ηλικιακή διαφορά εκείνων που ήρθαν, από αυτούς που αποχώρησαν είναι γύρω στα σαράντα χρόνια. Η αλλαγή αυτή συμπίπτει με τα 50 χρόνια από την δημιουργία της Αδελφότητας Σαρακατσαναίων Ηπείρου, παιδιά της οποίας είμαστε όλοι οι υπόλοιποι Σύλλογοι Ηπειρωτών Σαρακατσαναίων.

Είμαστε μπροστα σε μια νέα πραγματικότητα. Οι Σύλλογοι Σαρακατσαναίων δημιουργήθηκαν και μεγάλωσαν με την προσφορά τους στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου, από Σαρακατσάνους που στην πλειονότητά τους, στα πρώτα χρόνια της ζωής τους είχαν ζήσει τη νομαδική ζωή, και μεγαλώνοντας είτε σπούδασαν με τη συνδρομή των κτηνοτρόφων νομάδων γονιών τους, είτε δραστηριοποιήθηκαν επαγγελματικά σε αντικείμενα διαφορετικά όμως από αυτά των γονιών τους. Τα κίνητρα, στους αρχικά ασχοληθέντες, ήταν να διασώσουν στοιχεία από τη ζωή, που έστω και για λίγο είχαν ζήσει, να ανταποδώσουν ένα χρέος που αισθάνονταν απέναντι στους γονείς των που από τα λόγια τους έβγαλαν στο ξέφωτο, να δώσουν στην υπόλοιπη κοινωνία να αντιληφθεί τι πράγματι είναι οι Σαρακατσαναίοι για να μην υιώθουν αυτοί υποδεέστεροι, να διορθώσουν λάθη που υπήρχαν, ίσως και από διάφορες σκοπιμότητες στην φτώχη της εποχής βιβλιογραφία αναφορικά με την καταγωγή και την ταυτότητα των Σ. και να συμπληρώσουν πολιτιστικά στοιχεία που κινδύνευαν να χαθούν για πάντα. Ακόμα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι την εποχή που δημιουργήθηκαν οι Σύλλογοι Σαρακατσαναίων, τα μέλη ήταν μεταξύ των συγγενείς, δεν είχε βγει ακόμα το σόι, και ήθελαν μέσα από τις δραστηριότητες αυτές να ανταμώσουν.

Σήμερα καλούνται να διαχειριστούν τις τύχες των Συλλόγων άτομα που όχι μόνο δεν έχουν ζήσει την νομαδική ζωή, αλλά μπορεί και μην την έχουν ζήσει ούτε οι γονείς των.

Για κάποιους, που αναγκαστικά μπαίνουν τώρα στις διοικήσεις των Συλλόγων, το Σαρακατσάνικο είναι μόνο μέσα από διηγήσεις των παππούδων και γιαγιάδων, ίσως κάτι σαν παραμύθι. Το γνώρισαν μέσα από τις δράσεις των συλλόγων, όσο μπορεί αυτό να γίνει κατανοητό. Μερικοί μπορεί να ήταν μέλη χορευτικών τμημάτων των συλλόγων και έχουν έναν μεγαλύτερο συναισθηματικό δεσμό.

Το σημαντικότερο όμως είναι, ποιο είναι το κίνητρο

για την ενασχόληση των σημερινών νέων Σαρακατσάνων με τα δρώμενα των Συλλόγων; Ελάχιστοι από τους λόγους που ώθησαν τους ιδρυτές των Συλλόγων στη δημιουργία τους υπάρχουν πλέον. Κάποιοι άλλοι, μέλη πολιτιστικών συλλόγων, ας πούμε των Ποντίων, έχουν ως κίνητρο τη χαμένη πατρίδα, που είναι πολύ πιο ισχυρό από τη χαμένη επαγγελματική δραστηριότητα του παππού και του προσπάππου και τα πολιτιστικά στοιχεία που αυτή η δραστηριότητα στο πέρασμα των χρόνων δημιούργησε.

Από την άλλη πλευρά, οι δυσκολίες της νέας γενιάς στην όλο και περισσότερο απαιτητική επαγγελματική και προσωπική αποκατάσταση, τους αφήνει λίγα χρονικά περιθώρια να δώσουν αυτά που πραγματικά μπορούν και θέλουν. Μπορεί να έχουν περισσότερα τεχνολογικά εφόδια και εργαλεία στην επικοινωνία και την οργάνωση συλλογικών δραστηριοτήτων, δεν είναι όμως αρκετά να καλύψουν το μεράκι και το ζήλο που είχαν οι παλιότεροι να ανταμώσουν με άλλους του ίδιου σιναφιού.

Ας μην ξεχνάμε, το σόι πλέον βγήκε, όλο και περισσότεροι Σαρακατσάνοι είναι μόνο από τον ένα γονιό Σαρακατσάνοι, ζουν σε αστικά κέντρα και ίσως δεν έχουν καν χωριό.

Σε αυτή τη γενιά, αναγκαστικά, πρέπει να στηριχτούμε και να της δώσουμε όλα εκείνα τα εφόδια που θα παρακινήσουν κάποιους να ασχοληθούν με τα πολιτιστικά των συλλόγων. Αν δεν γίνει κατανοητό ότι αυτή είναι η πραγματικότητα, οι Σύλλογοι θα φθίνουν σιγά σιγά μέχρι να κλείσει ο τελευταίος την πόρτα. Όσοι πιστεύουν στην ανάγκη διάσωσης της παράδοσης, όχι μόνο για τα φολκλορικά της στοιχεία, αλλά ως συστατικό για τη στέρεα αντιμετώπιση των μελλοντικών αναγκών των κοινωνιών, πρέπει να συνδράμουν, με όποιον τρόπο μπορούν, εκείνα τα Σαρακατσανόπουλα, που αποφασίζουν, με κίνδυνο ακόμα να κατηγορηθούν από τους συνομιλικούς τους ως δήθεν οπισθοδρομικοί και συντηρητικοί, να δηλώσουν "παρών" ή "παρούσα" στην προστάθεια διάσωσης και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς μας.

Τότε μόνο θα μπορούμε να πούμε, ότι φέραμε, έστω και ένα χειρόβολο άχρηστο, για να στηθεί και να αντέξει στους αέριδες το κονάκι μας, όπως είχε πει, ακριβώς πριν 50 χρόνια στην πρώτη μάζωση-Γενική συνέλευση των Σαρακατσαναίων της Ηπείρου ο ιδρυτικός Πρόεδρος της και εκ των εμπνευστών της δημιουργίας της, Βαγγέλης Δελμηπίτρος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι Σαρακατσαναίοι στο ΣΕΦ και η βράβευσή μας	1
Κοινωνικά, συνδρομές - ενισχύσεις για το καρδάρι	2
Νέα συλλόγων Σαρακατσαναίων	2, 3, 4, 5, 11
Η κρίση των συλλόγων και τρόποι αντιμετώπισής της του Πέτρου Ζήγου.....	3
Το 21 με το στόμα των πρωταγωνιστών του Γιώργου Κ. Καπρινιώτη	4
... Τσουμαναίοι από την Ήπειρο ... στην Τοπόλια της Κωπαίδος του Σπυριδ. Λ. Τζουμάνη	6 & 7
Η ζωή, ιστορία και πολιτιστική παράδοση των Σαρακατσαναίων του Αντώνιου Σκεύα	8 & 9
Υφαντά εξοπλισμού κατοικίας του Γιώργου Τσουμάνη	10
Άγνωστα και σπάνια κείμενα για τους Σαρακατσάνους: Η Μαρία του Λαλά του Αθαν. Δημ. Στράτη	11
ΜΙΚΡΟΚΕΙΜΕΝΑ του Θ.Γ. Γόγολου: Κατάρες κι αναθέματα 12	

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΕΝΗΣΕΙΣ

- Ο Πύργος Κατέρης και η Ιωάννα Όλγα Βαγγελή απέκτησαν αγόρι στις 17/1/2023, στα Γιάννενα.
- Ο Χρήστος Κάτενος του Μάκη και η Ευαγγελία Αθανασοπούλου απέκτησαν αγόρι.
- Η Χριστίνα Πάντ. Τάγκα και ο Θεόφιλος Μωυσιάδης απέκτησαν αγόρι στις 22/2/2023, στα Γιάννενα.
- Ο Λάμπρος Καζούκας και η Ευθυμία Μπαλάφα απέκτησαν κορίτσι στις 8/3/2023 στην Άρτα.
- Ο Μιλτιάδης Κώστας και η Ελευθερία Μάντζιου απέκτησαν κορίτσι στις 22/3/2023 στα Γιάννενα.
- Ο Γεώργιος Μπάρκας του Κωνσταντίνου και η Αλεξάνδρα Κάκου, απέκτησαν αγόρι, στα Ιωάννινα, στις 19/12/22.
- Η Αγγελική Κ. Χασκή από Καλπάκι και ο Απόστολος Βρύσης απέκτησαν στα Ιωάννινα αγόρι στις 28-12-2022

ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

- Ο Στέργιος Δημ. Παπιγκιώτης και η Βασιλική Κοματσιούδη βάφτισαν τον γιο τους Κωνσταντίνο στο Τσεπέλοβο.
- Ο Ηλίας Γ. Καραγιάννης και η Ευσταθία Γ. Μυριούνη από το Καλπάκι βάφτισαν τον γιο τους Γεώργιο στις 06.01.2023 στο Καλπάκι.

ΘΑΝΑΤΟΙ

- Παναγιώτης Ι. Βαλάκος, ετών 47, από Πλαταριά Θεσπρωτίας, στις 16-03-2023.
- Σπύρος Παντ. Θανατούλας, 72 ετών, στις 1/3/23 στη Μαζαρακιά Θεσπρωτίας.
- Δημήτριος Ηλ. Κοντοδήμος, 72 ετών από το Κουκούλι Ζαγορίου στις 24/02/2023.
- Μιχάλης Λεων. Καψάλης, από Άνω Ραβένια, ετών 85, στα Γιάννενα.
- Σοφία κα Αχιλλέα Τσουμάνη το γένος Βαγγέλη Καζούκα, 101 ετών, στον Λούρο στις 13/2/23.
- Ηλίας Μπαλατσός, 73 ετών, από Σκαμνέλι Ζαγορίου, στην Αθήνα στις 29/1/23.
- Δημήτρης Αθαν. Κάτσενος, 65 ετών από Καταβόθρα, στο Αγρίνιο στις 20/2/23.
- Βασιλική Καψάλη του Ηλία το γένος Κώτση από το Καλπάκι ετών 84 στις 23/01/2023.
- Θεόδωρος Χριστόδουλου Κονάκης από το Καλπάκι, ετών 89, στις 28/01/2023.
- Γεώργιος Ευάγγ. Λουτσάρης, 90 ετών, στον Αετό Θεσπρωτίας, στις 25/03/2023.
- Σοφία Γούλα συζ. Βασιλείου το γένος Τάγκα, στον Αργυρότοπο Θεσπρωτίας στις 15/01/2023.
- Δημήτριος Κ. Θεοχάρης, 90 ετών, από το Νεοχώρι Θεσπρωτίας

Αδελφότητα Σαρακατσαναίων Ηπείρου

Πραγματοποιήθηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2023 στα Γιάννενα ο επίσης χορός της Αδελφότητας. Οι Σαρακατσανίοι και οι φίλοι τους ήταν για ακόμη μια φορά συμμετείχαν μαζικά στην εκδήλωση και γέμισαν το κέντρο. Τα τρία από τα πέντε χορευτικά τμήματα της Αδελφότητας χορεύσαν όπως πάντα αφορα τους χορούς μας.

Μας τίμησαν με την παρουσία τους ο Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων κ. Κωνσταντίνος Τασούλας, ο περιφερειάρχης κ. Αλέξανδρος Καχομανής, ο γραμματέας της ΠΟΣΣ, οι πρόεδροι των Σ.Σ. Πρέβεζας και Θεσπρωτίας, ο δήμαρχος και ο πρόεδρος ΔΣ.Ζαγορίου, αντιπεριφερειάρχες, αντιδήμαρχοι, περιφερειακοί και δημοτικοί σύμβουλοι.



Για το... καρδάρι συνδρομές - ενισχύσεις

Στα μέλη

- Μυριούνης Νικ. Οδυσσεάς, Καλπάκι 20 €
- Ακνούλας Παν. Κων/νος, απο Καλπάκι 20 €
- Ζάγκας Χρήστος (Χρήστο Μήλιας) Περγικαί 20 €
- Τάγκα Γ. Χαριτίνη, Αθήνα 20 €
- Τσουμάνη-Λάκα Π. Ελευθερία, Αθήνα, 20 €
- Παπιγκιώτης Νικόλαος, Αθήνα, 50 €
- Βαλάκος Γ. Ελευθέριος, Αθήνα, 20 €
- Κάλλης Θ. Ηλίας, Αθήνα, 20 €
- Κάλλης Ηλ. Σπύρος, Αθήνα, 20 €
- Ζυγούρης Ευάγγελος, Αθήνα, 20 €
- Βαλάκος Γ. Απόστολος, Αθήνα, 50 €
- Γόγολος Γ. Θεόδωρος, Αθήνα, 20 €
- Καλαμίδας Νίκος, Αθήνα, 20 €
- Τσουμάνης Μιχ. Αναστάσιος, Αθήνα, 20 €
- Γούλας Θεόδ. Στράτος, Αθήνα, 20 €
- Σαλμάς Ηλ. Βασίλειος, Αθήνα, 20 €
- Χρηστάκος Βασ. Ηλίας, Αθήνα, 30 €
- Τσάτος Νικ. Ζήσης, Αθήνα, 20 €
- Γιαρμίν-Μαρμαρινού Παν. Χρυσούλα, 20 €
- Παπασπύρου Κων/νος, Νέα Ιωνία, 50 €
- Τσουμάνης Χριστόφ. Σπύρος, Πάπιγκο, 50 €
- Τάγκας Λ. Πέτρος, Αθήνα, 20 €
- Γιαννακός Γ. Λάμπρος, Αθήνα, 20 €
- Σαμπάνης Χρήστος, Αυλώνας, 20 €
- Βαγγέλη Λ. Μυρτώ Αθήνα 30 €
- Τσουμάνης Αριστείδης Αθήνα 25 €
- Θεοχάρη Φωτεινή, Αθήνα 20 €
- Θεοχάρη - Ανυφαντή Χριστίνα, Αθήνα 40 €
- Γόγολος Ηρ. Σπύρος, Αθήνα 40 €
- Κάκος Αλεξ. Κων/νος Αθήνα 25 €
- Αρβανίτη - Βαγγέλη Σωτηρία, Αθήνα, 30 €
- Μπούγια -Γιαννακού, Αθήνα, 20 €
- Γιαννακού Φιλάρ. Αντωνία, Αθήνα, 30 €
- Γιαννακού Φιλάρ. Ευαγγελία, Αθήνα, 30 €
- Γιαννακός Γ.. Κώστας, Αθήνα, 20 €
- Τσουμάνης Αλεξ. Ανδρέας, Αθήνα, 50 €
- Ακριβάκης Κώστας, Βοιωτία, 50 €
- Φερεντίνος Κων. Δημήτρης, Αθήνα, 25 €
- Ζυγογιάννης Φώτης, Αθήνα, 50 €
- Μανθόπουλος Ματθαίος, Αθήνα, 20 €
- Νάκας Κων. Βασίλης, Αθήνα, 20 €
- Κώνστας Ι. Δημήτριος, Ηγουμενίτσα, 20 €
- Κώνστας Ι. Παντελής, Ηγουμενίτσα, 20 €
- Σκάζας Σωτήριος Νεμέα 10 €
- Γόγολας Σπύρος, Κόρινθος, 20 €
- Γόγολας Χρήστος Κόρινθος 20 €

Eurobank

- Καψάλης Γ. Βασίλειος, Κοζάνη, 20 €
- Τέζας Χρήστος, Ιωάννινα, 30 €
- Κουτούλας Γεώργιος, Ακροπόταμος, 20 €
- Κάκος Χ. Ιωάννης, Ρόδος, 20 €
- Καραθόδωρος Απόστολος, 20 €
- Τσουμάνης Π. Νικόλαος, Χαλκίδα, 30 €
- Άγνωστος, Τσεπέλοβο 27/1, 20 €
- Γόγολος Δ. Γεώργιος, 30 €
- Αρβανίτης Κων/νος, Αθήνα, 25 €
- Κωτούλας Γεώργιος, Πύλη Τρικάλων, 20 €
- Κώτσης Κων/νος, Αθήνα, 20 €
- Μάστορας Χρήστος, Αθήνα, 20 €
- Μπάρκας Κων/νος, 40 €

Εθνική Τ.Ε.

- Βαγγέλη-Καρακίτσου Δροσουλά, Αθήνα, 30 €
- Τζουμερκιώτης Ηλίας, 20 €
- Γρίβας Ελευθέριος, Ιωάννινα, 20 €
- Σαλμάς Περ. Ευάγγελος, Πρέβεζα, 20 €
- Παπιγκιώτης Δημήτριος, Τσεπέλοβο, 50 €
- Κουμπής Δ. Ευάγγελος, Θεσσαλονίκη, 40 €
- Πιστιόλης Γεώργιος, 20 €
- Καρβούνης Δ. Ιωάννης, Αθήνα, 15 €
- Κήττα Στ. Χρυσάνθη, Αθήνα, 25 €
- Γιαννακός Αθαν. Ιωάννης, Αθήνα, 50 €
- Μόσχος Γεώργιος, 20 €
- Πογιατζή-Τσιλιγκίρη Παναγιώτα, 20 €
- Γρίβα-Νατσούλη Ειρήνη, Αθήνα, 20 €
- Γρίβα- Εξάρχου Σταυρούλα, Αθήνα, 20 €
- Καπίτσας Κων/νος, Ορχομενός, 20 €
- Μπάρκας Βασ. Κων/νος, Ιωάννινα, 20 €
- Τάγκας Κων/νος, Κατσικάς, 20 €
- Κωνσταντάκου Ευαγγελία, 25 €
- Γόγολος Κων/νος, Πεδινή Ιωαννίνων, 30 €
- Καπρινούλας Χρήστος, Πεδινή Ιωαννίνων, 20 €
- Άγνωστος κατάθεση 9/3, 20 €
- Κάτσινου Μουταφτσίδου Αλεξάνδρα, 20 €
- Κάτσενος Γεώργιος του Χριστόδ., Λυκόβρυση, ... 20 €

Τα **Χαιρετήματα** σαρακατσανικά

Τριμηνιαία Εφημερίδα της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου
 Ζήνωνος 30, 3ος όροφος, Τ.Κ. 10437
 τηλ.: 210 5240777, e-mail: xairetimata@gmail.com
 ηλεκτρονική διεύθυνση: www.sarakatsanoi.org
 ΑΦΜ 090174764, ΔΟΥ Α' ΑΘΗΝΑΣ
 ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ: 6242

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο πρόεδρος της Αδελφότητας

Στράτος Θ. Γούλας, 6972027826

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

Αναστάσιος Μιχ. Τσουμάνης, 6977774350

Δημήτρης Κάτσενος 6937426581

Δημήτρης Λ. Τάγκας, 6945150848

Έββα Πάσχου, Γιάννης Γιαννακός

(Κοινωνικά Θεσπρωτίας-Οικονομική Επιμέλεια)

Κοινωνικά Ν. Ιωαννίνων

Λάμπρος Ναπ. Βαγγελής

Κοινωνικά Ν. Πρεβέζης-Αρχειό εφημερίδας

Γεωργία Λ. Γιαννακού,

Αρχειό συνδρομητών Ηλεκτρονική διακίνηση:

Βάσια Γόγολου

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν

απόψεις των συντακτών τους

Συνδρομές - ενισχύσεις:

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 109/007249-48

GR850110109000010900724948

στο όνομα Βαγγελής Λάμπρος

EUROBANK:

ΑΡ. ΛΟΓΑΡ.: 0026 0630 0901060 80012

IBAN GR 230260 63000000 901060 80012

Μην ξεχνάτε όταν καταθέτετε χρήματα να γράφετε

το ονοματεπώνυμό σας.

Υπεύθυνος Παραγωγής: Απiρος hora, Πρεβέζης 93, Αθήνα,
 τηλ: 210 5154920, apiroshora@yahoo.gr



Η κρίση των συλλόγων και τρόποι αντιμετώπισής της

Κυρίες και κύριοι σύνεδροι,

Αισθάνομαι ότι βρίσκομαι σε οικείο χώρο για δύο λόγους. Πρώτον διότι ασχολούμαι με τους συλλόγους μας από τα φοιτητικά μου χρόνια, δηλαδή από τότε που συμμετείχα στο διοικητικό συμβούλιο της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου και είχα εκλεγεί αντιπρόσωπος στην Πανεπιστημιακή Συνομοσπονδία Ελλάδας και δεύτερον διότι στις κορυφαίες συναντήσεις μας, όπως είναι το συνέδριο, ασχολούμαστε με θέματα που αφορούν στις ρίζες μας, πράγμα το οποίο θεωρώ πολύ σημαντικό.

Οι εμπνευστές της παγκοσμιοποίησης επιδιώκουν την ισοπέδωση των παραδόσεων κάθε λαού, προωθώντας την πολυπολιτισμικότητα, την αφαιμάξη του από τις πολιτιστικές του ρίζες και προσδοκούν ένα παγκόσμιο μοντέλο τρόπου ζωής. Αγνωούν προφανώς ότι η πολιτιστική – πολιτισμική ιδιαιτερότητα κάθε λαού είναι αναφαίρετο δικαίωμά του.

Αναφαίρετο είναι και το δικαίωμα των σαρακατσαναίων να διατηρήσουν αναλλοίωτα στο χρόνο τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις τους. Η παράδοση είναι ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο για την πατρίδα μας και παραμένει ζωντανή, όταν μεταδίδεται στη νέα γενιά. Η πολιτιστική κληρονομιά μας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας της Ελλάδας και του Ελληνισμού. Η προσφορά των σαρακατσαναίων, ως γνήσιων Ελλήνων, στην πολιτιστική κληρονομιά του τόπου μας είναι ανεκτίμητη.

Ο σύγχρονος, αστικός και μη τρόπος ζωής, έχει άλλες ανάγκες άλλες απαιτήσεις με συνέπεια τα ήθη και τα έθιμα να κινδυνεύουν να ξεχαστούν. Αυτό το νοιώθουν πιο πολύ οι σαρακατσαναίοι, οι οποίοι έχουν να διαφυλάξουν τη δική τους ιδιαίτερη πολιτιστική κληρονομιά. Γι' αυτό ιδρύουν τους συλλόγους τους, συλλέγουν τα τραγούδια τους, μαθαίνουν τους χορούς τους και οργανώνουν διάφορες εκδηλώσεις (π.χ. ανταμύματα, συνέδρια, εκδρομές, χοροεσπερίδες κλπ.) με σκοπό να συσφίξουν τις σχέσεις τους και να ξαναζωντανέψουν τα ήθη και τα έθιμά τους.

Φίλες και φίλοι,

Επειδή το Πανελλήνιο Οργανωτικό Συνέδριό μας αποτελεί το καθοδηγητικό όργανο της ομοσπονδίας, το οποίο αποφασίζει για τη δράση και την τακτική που πρέπει να ακολουθήσουν οι σύλλογοι καθώς και για οργανωτικά θέματα, πρέπει όλοι μας να καταθέσουμε τις προτάσεις μας, οι οποίες θα βοηθήσουν το διοικητικό συμβούλιο να υλοποιήσει τον καταστατικό σκοπό της ομοσπονδίας που είναι η διάσωση, διατήρηση και μετάδοση της παράδοσής μας και του λαϊκού μας πολιτισμού.

Το συνέδριό μας είναι συνέδριο ιδεών και προτάσεων, χωρίς αντιπαλότητες και αποκλεισμούς. Είναι



του Πέτρου Ζήγου

συνέδριο ελεύθερης έκφρασης όλων των σαρακατσαναίων.

Παρατηρείται τα τελευταία χρόνια κάποια ύφεση στους πολιτιστικούς συλλόγους γενικά και στους συλλόγους των σαρακατσαναίων, η οποία οφείλεται στην πολύπλευρη κρίση που μαστίζει την ελ-

ληνική κοινωνία, στην έντονη αστικοποίηση του σημερινού τρόπου ζωής, στην πανδημία, στην έλλειψη αρμονικής συνεργασίας μεταξύ ορισμένων μελών και ορισμένων συλλόγων με την ομοσπονδία, στην απροθυμία ορισμένων νέων ν' ασχοληθούν με τους συλλόγους, στα οικονομικά προβλήματα των μελών και των συλλόγων και τέλος στο μειωμένο ενδιαφέρον για συμμετοχή, λόγω του ότι επαναλαμβάνονται τα ίδια πράγματα από τα ίδια πρόσωπα.

Παρά την πανδημία στο χώρο των σαρακατσαναίων δεν υπήρξε πολιτιστική απραξία. Οι σύλλογοί μας και η ομοσπονδία οργάνωσαν (διαδικτυακά ή δια ζώσης) διάφορες σημαντικές εκδηλώσεις, επειδή πιστεύουν ακράδαντα ότι οι παραδόσεις μας και ο πολιτισμός αποτελούν ανάχωμα στη σημερινή πολύπλευρη κρίση. Οι σύλλογοί μας αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των τοπικών κοινωνιών και πρέπει να προσαρμόζονται στα δεδομένα κάθε εποχής. Πρέπει ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξή τους και να απαιτήσουμε ο σαρακατσανικός πολιτισμός να έχει τη στήριξη και την προστασία της Πολιτείας.

Η ομοσπονδία μας δεν είναι χώρος για αντιμαχόμενα στρατόπεδα και μικρότητες. Είναι το κορυφαίο όργανο των σαρακατσαναίων και πρέπει ν' ασχολείται αποκλειστικά με την υλοποίηση του προαναφερθέντος καταστατικού σκοπού στον οποίο πρέπει ΟΛΟΙ να είμαστε σταθερά προσηλωμένοι. Οι δικαιολογημένες θα έλεγα εντάσεις που παρατηρούνται, όταν έχουμε αρχαιρεσίες, πρέπει την επόμενη μέρα να παραμερίζονται. Επίσης πρέπει να παραμερίζονται οι προσωπικές και πολιτικές σκοπιμότητες, οι αντιπαράθεσεις, ορισμένες ξεπερασμένες απόψεις και νοοτροπίες, οι εγωισμοί, οι αντιπάθειες και οι υπέρμετρες προσωπικές φιλοδοξίες. Η γοητεία της όποιος καρέκλας είναι εφήμερη. Εκείνο που μένει τελικά και έχει διαχρονική αξία είναι η συμβολή καθενός από εμάς στην υλοποίηση του προαναφερθέντος καταστατικού σκοπού της ομοσπονδίας. Μπροστά σ' αυτό, που είναι το κύριο, όλα τα άλλα φαντάζουν ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΑ.

Ορισμένοι τρόποι για την αντιμετώπιση της κρίσης

που παρατηρείται στους συλλόγους είναι οι εξής:

1. Η σφυρηλάτηση αραγούς ΕΝΟΤΗΤΑΣ, ΟΜΟΨΥΧΙΑΣ και ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ μεταξύ των μελών, των συλλόγων και της ομοσπονδίας.

2. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων στις διοικήσεις των σωματείων, στα χορευτικά τμήματα, στις ορχήστρες και στις χορωδίες. Η συμμετοχή περισσότερων παιδιών θα προσελκύσει περισσότερους γονείς, παππούδες, γιαγιάδες, συγγενείς και φίλους.

3. Η διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων μεταξύ των συλλόγων.

4. Η συμμετοχή στις διοικήσεις μελών με ελεύθερο χρόνο, όρεξη, γνώσεις, ικανότητες και νέες ιδέες. Μερικές φορές, λόγω αδυναμίας ανεύρεσης υποψηφίων, εκλέγονται μέλη που δεν έχουν τα προαναφερθέντα προσόντα.

5. Η έκδοση ενός εντύπου (εφημερίδας ή περιοδικού) από κάθε σύλλογο.

6. Η δημιουργία δανειστικών βιβλιοθηκών και θεατρικών εργαστηρίων.

7. Η συγκρότηση ομάδων εργασίας με επιστήμονες.

8. Η υλοποίηση των πορισμάτων των συνεδρίων και των αποφάσεων των γενικών συνελεύσεων.

9. Η ανεύρεση περισσότερων χορηγών και θεσμικών υποστηρικτών.

10. Η απογραφή όλων των σαρακατσαναίων (όπου δεν έγινε), η συστράτευσή τους και η εγγραφή τους στους συλλόγους της Ελλάδας και του εξωτερικού.

11. Η δημιουργία χορωδίας σε κάθε σύλλογο.

12. Η κινηματογράφηση της ζωής των σαρακατσαναίων με χρήματα από το Ταμείο Ανάκαμψης ή από το νέο ΕΣΠΑ.

13. Ο εκσυγχρονισμός και η μετάβαση όλων των συλλόγων στην ψηφιακή εποχή.

14. Η επαναπροσέγγιση όλων των μελών και των νέων με διάφορους τρόπους.

15. Οι χοροί που διοργανώνονται πρέπει να επικεντρώνονται κυρίως στα παλιά τραγούδια και τα έθιμα και όχι μόνο στο γλέντι.

16. Η δυνατότητα εκλογής των μελών στα διοικητικά συμβούλια των συλλόγων μόνο για δύο θητείες.

17. Η ίδρυση Συνομοσπονδίας Σαρακατσαναίων, δηλαδή οι πρωτοβάθμιοι σύλλογοι κάθε περιφέρειας της χώρας μας θα αποτελούν μία ομοσπονδία (π.χ. οι σύλλογοι της Μακεδονίας θα αποτελούν μία ομοσπονδία, οι σύλλογοι της Αττικής άλλη ομοσπονδία κ.ο.κ.), οι σύλλογοι του εξωτερικού (Βουλγαρίας και Σκοπίων)θα αποτελούν άλλη ομοσπονδία και όλες οι ομοσπονδίες (δευτεροβάθμια όργανα)θα αποτελούν τη Συνομοσπονδία Σαρακατσαναίων (τριτοβάθμιο όργανο).

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Σύλλογος Σαρακατσαναίων Ν. Πρεβέζης

Στις 21-1-2023 πραγματοποιήθηκε η κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίτας του συλλόγου ΣΣΝΠ στο κέντρο «Ελάτρεια» μετά από την δύσκολη περίοδο της πανδημίας με ιδιαίτερα σημαντική παρουσία Σαρακατσαναίων και φίλων των Σαρακατσαναίων.



Στις 29-1-2023 στο χώρο της σαρακατσανικής στάνης στα Φλάμπουρα Πρέβεζας πραγματοποιήθηκε η Γενική Συνέλευση του συλλόγου μας με ικανοποιητική συμμετοχή παλαιών και νέων μελών και εκλέχτηκε το νέο Δ.Σ. του Συλλόγου μας που συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

Κάλλης Δ. Θεόδωρος Πρόεδρος
Πάσχος Ν. Κωνσταντίνος Αντιπρόεδρος
Κάτσηνος Δ. Θεόδωρος Γενικός Γραμματέας
Σούρλας Ε. Νικόλαος Ταμίας
Γρίβα Α. Πανωραία Μέλος-Υπεύθυνη χορευτικού
Ακρίβης Ν. Κωνσταντίνος Αναπληρωματικό μέλος
-Υπεύθυνος Δημοσίων σχέσεων και Επικοινωνίας
Κήττας Λ. Δημήτριος Αναπληρωματικό μέλος.
Εκπρόσωποι στην Π.Ο.Σ.Σ.Σ ορίστηκαν οι
Ιωάννης Δ. Ακρίβης
Γεώργιος Α. Κουμπής

Μια από τις πρώτες ενέργειες του νέου Δ.Σ. είναι η συγκρότηση του χορευτικού του Συλλόγου μας αρχικά του μικρού τμήματος με δάσκαλο τον Χρήστο Γατσέλο και πλήθος συμμετοχών, γεγονός που μας χαροποιεί και μας γεμίζει ελπίδες ότι θα συνεχίσει τη σαρακατσανική παράδοση και στη συνέχεια και των υπολοίπων τμημάτων. Η παρουσία της συμμετοχής σ



αυτό είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική για το μέλλον του συλλόγου μας.

Ο ετήσιος χορός του συλλόγου μας πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή στις 24-3-2023 στο «Κτήμα Τσουμάνη» με ιδιαίτερη επιτυχία μετά την αναγκαστική διακοπή τριών χρόνων. Ο χορός ξεκίνησε με την εμφάνιση του μικρού χορευτικού που με πολύ καμάρι παρουσίασε σαρακατσανικούς χορούς και απέσπασε το χειροκρότημα όλων των παραβρισκόμενων.

Σημαντική για την επιτυχία της διοργάνωσης ήταν η συμβολή των χορηγών της εκδήλωσης αλλά κυρίως η συμμετοχή του κόσμου, σε ένα γλέντι μέχρι το πρωί με την ορχήστρα του Αλέξανδρου Τσουμάνη και τους Σαρακατσανούς τραγουδιστές Σταύρο Τσαλάγκα, Νίκο Γιαννακό και Αποστόλη Τιμπλαλέη.

Το 21 με το στόμα των πρωταγωνιστών

«Η λευτεριά δε θάβεται
ούτε σε τάφο μπαίνει,
πάντα ξέρει και βγαίνει
γιατί είναι λευτεριά».

Με αφορμή τη διπλή γιορτή για την επέτειο της εθνικής μας παλιγγενεσίας και του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, **Κ. Καπρινιώτη** θεωρώ σκόπιμο, έστω και κατ' ελάχιστο, να την τιμήσουμε με το στόμα των πρωταγωνιστών, που ήταν ο λαός, οι πρωταγωνιστές του πολέμου και της πέννας.

Το δημοτικό τραγούδι «Χαρά που το 'χουν τα βουνά, σε λίγους στίχους αποδίδει το νόημα της διπλής γιορτής:

Χαρά που το 'χουν τα βουνά¹

Χαρά που το 'χουν τα βουνά
κι οι κάμποι περηφάνια
(τα κάστρα περηφάνια)
γιατί γιορτάζει η Παναγιά, γιορτάζει
κι η πατρίδα.
Σαν βλέπουν διάκους με σπαθιά,
παπάδες με ντουφέκια,
σαν βλέπουν και το Γερμανό,
της Πάτρας το Δεσπότη,
για να βλογάει τ' άρματα,
να φχίεται τους λεβέντες.

Απόσπασμα ομιλίας του Θ. Κολοκοτρώνη²

«Όταν αποφασίσαμε να κάμομε την Επανάσταση, δεν εσυλλογισθήκαμε ούτε πόσοι είμεθα ούτε πως δεν έχουμε άρματα ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα κάστρα και τας πόλεις... αλλά ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και ο κλήρος μας και οι προεστοί και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση».



Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης όπως τον ζωγράφησε ο Benjamin Mary, στις 7 Απριλίου 1842.

Απόσπασμα από τα Απομνημονεύματα του στρατηγού Μακρυγιάννη³

«Εκεί οπού φκειανα τις θέσες εις τους Μύλους ήρθε ο Ντερνός (Δερβινύ, ναύαρχος του γαλλικού στόλου στην περίφημη Ναυμαχία του Ναβαρίνου 1827) να με ιδεί. Μου λέγει:

- Τι κάνεις αυτού; Αυτές οι θέσες είναι αδύνατες· τι πόλεμον θα κάμετε με τον Μπραΐμη αυτού;

Του λέγω: είναι αδύνατες οι θέσες κ' εμείς, όμως είναι δυνατός ο Θεός οπού μας προστατεύει και θα δείξωμεν την τύχη μας σ' αυτές τις θέσες τις αδύνατες. Κι αν είμαστε ολίγοι εις το πλήθος του Μπραΐμη, παρηγοριόμαστε μ' έναν τρόπον, ότι η τύχη μάς έχει τους Έλληνες πάντοτε ολίγους. Ότι αρχή και τέλος, παλαιόθεν και ως τώρα, όλα τα θερία πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε· τρώνε από μας και μένει και μαγιά. Και οι ολίγοι αποφασίζουν να πεθάνουν· κι όταν κάνουν αυτείνη την απόφασιν, λίγες φορές χάνουν και πολλές κερδαίνουν. Η θέση οπού είμαστε σήμερα εδώ είναι τοιούτη· και θα ιδούμεν την τύχη μας οι αδύνατοι μα τους δυνατούς.

- «Τρέ μπιεν», (πολύ καλά) λέγει κι αναχώρησε ο ναύαρχος».

Ρήγας Φεραίος⁴

Καλύτερα
μιας ώρας
ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα
χρόνια
σκλαβιά
και φυλακή.



Ρήγας Βελεστινλής ή Φεραίος.

Σημειώσεις-παραπομπές:

¹ α) (Καταγραφή: 1938 καθ' υπαγόρευση Αρχιμανδρίτη Δαμασκηνού της Μονής Αγίας Λαύρας).

β) Αξιοσημείωτο το χιαστό σχήμα λόγου από τον αγράμματο λαό. Κατά το σχήμα αυτό δυο λέξεις ή φράσεις, που αναφέρονται σε δύο προηγούμενες, παρατίθενται στον λόγο με αντίστροφη σειρά.

Παραδείγματα

-Περὶ πλείονος ποιού δόξαν καλὴν ἢ πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶν καταλιπεῖν (Ισοκράτης, ρήτορας: Να φροντίζεις να αφήνεις στα παιδιά σου καλή φήμη παρά μεγάλο πλούτο).
-Μετ τις παινεμένες χώρες, χώρα παινεμένη].

² Η ομιλία του Κολοκοτρώνη προς τη μαθητώσα νεολαία εκφωνήθηκε στον λόφο της Πνύκας το έτος 1838. Στην Πνύκα συγκαλούνταν η εκκλησία του δήμου (η συνέλευση του λαού)

στην αρχαία Αθήνα

³ Με αυτά τα λόγια στα Απομνημονεύματά του, ο στρατηγός Ιωάννης Μακρυγιάννης, αναδεικνύει την ηρωική δράση των αγωνιστών της Επανάστασης του 1821 στους Μύλους (13 Ιουνίου του 1825), διότι αν έπεφταν οι Μύλοι θα χανόταν το Ναύπλιο και θα έσβηνε η ελληνική επανάσταση στην Πελοπόννησο. Οι Μύλοι είναι χωριό στο νοτιοδυτικό τμήμα της Αργολίδας. Βρίσκεται στη βορειοδυτική ακτή του Αργολικού κόλπου και απέχει από το Ναύπλιο 8 χιλιόμετρα.

⁴ Στίχοι από τον Θούριο του Ρήγα Φεραίου ή Βελεστινλή (1857 – 1798). Ο Θούριος του Ρήγα ήταν ο πιο διαδεδομένος προεπαναστατικός πατριωτικός ύμνος. Στους σαράντα πρώτους στίχους του εξυμνείται η ιδέα της ελεύθερης ζωής και καλείται ο λαός να επαναστατήσει.

Στη μνήμη του Σπύρου Θανασούλα

Στις 27 Φλεβάρη 2023 έφυγε ξαφνικά, σε ηλικία 72 ετών για το αιώνιο ταξίδι ο αγαπητός ξάδερφός μου, Σπύρος Θανασούλας. Ο μη αναμενόμενος θάνατός του μας συγκλόνησε όλους, πρωτίστως τον γιο του, Παντελή και έπειτα τους συγγενείς, τους φίλους και γενικότερα τους γνωστούς. Πέρασαν κάμποσες μέρες από την ημέρα της απώλειάς του και ακόμα δεν μπορούμε να συμβιβαστούμε με την απουσία του. Δεν είχαμε σκεφτεί ότι θα «έφευγε» από αυτόν τον κόσμο έτσι ξαφνικά και ανεπάντρεχα. Κανονικά, δικαιούνταν να γευτεί κι άλλες χαρές από αυτή τη ζωή, αλλά άγνωστες οι βουλές του Κυρίου.

Έτσι, από δω και στο εξής όλοι εμείς, που τον γνωρίζαμε και τον αγαπούσαμε, αναγκαστικά θα στερηθούμε την παρουσία του. Ωστόσο, ένα είναι βέβαιο, ότι θα παραμείνει στον νου και στην καρδιά μας. Και αυτό γιατί ήταν ένας ξεχωριστός άνθρωπος, συνεισφέροντας, χαμηλών τόνων, μετριόφρων, με πολλές αρετές, όπως καλοσύνη, κατανόηση προς τον συνάνθρωπο, ανεξικακία, ανθρωπιά και τον διέκρινε πάντα πνεύμα αλληλοβοήθειας και αλληλοϋποστήριξης.

Ως επαγγελματίας ήταν πάντοτε σωστός και αναγνωρίσιμος. Είχε την ευτυχία να αποκτήσει έναν υπέροχο γιο, ένα διαμάντι – κατά γενική ομολογία – τον Παντελή, ο οποίος βαδίζει επάξια στα δικά του βήματα. Βέβαια, ο αποχωρισμός του από εμάς, είναι αβάσταχτο γεγονός, ωστόσο δίνουμε τη διαβεβαίωση ότι παρά την οριστική απουσία του θα τον κρατάμε ζωντανό στη μνήμη μας και θα διατηρούμε όλα τα θετικά στοιχεία και τις αρετές του. Να είναι αιωνία του η μνήμη.

Θα κλείσω με ένα αξιοσημείωτο γεγονός. Την απώλειά του Σπύρου προείδε και συμμετείχε σ' αυτή και ο σκύλος - φύλακας του σπιτιού του στη Μαζαρακιά Θεσπρωτίας. Εκεί έμενε ο Σπύρος σε δικό του σπίτι και δίπλα ακριβώς έμενε ο πρώτος ξάδερφός του Λάμπρος Θανασούλας. Είχαν μεγαλώσει σαν αδέρφια και σαν μία οικογένεια. Ο Σπύρος «έφυγε» στις 27 Φλεβάρη απογευματινές ώρες. Την ίδια μέρα πριν το μεσημέρι βρισκόταν ο Λάμπρος στο χωριό. Καθώς βγήκε μια στιγμή έξω από το σπίτι αντίκρισε στην αυλή, πίσω από κάποιο πλέγμα, τον σκύλο, τον Μπαλικά, που τον είχαν από κοινού ως φύλακα των σπιτιών. Το σκυλί λοιπόν γονατιστό και με σκυμμένο το κεφάλι άρχισε να δακρύζει. Ο Λάμπρος ξαφνιασθηκε, γιατί τέτοιο σκηνικό δεν είχε ξανααντικρίσει. Αυτόματα ο νους του πήγε στο κακό και θεώρησε αυτή τη στάση του σκυλιού ως κακό οιωνό για τον Σπύρο. Δυστυχώς επαληθεύτηκε.

Αποδεικνύεται, για μια ακόμη φορά, ότι οι σκύλοι έχουν διαισθητική ικανότητα και αντιλαμβάνονται τη διάθεση του αφεντικού τους. Μέχρι και φυσικά φαινόμενα, όπως καταιγίδες, θύελλες κ.α. μπορούν να αισθάνονται. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο που σε αστυνομικές έρευνες χρησιμοποιούνται σκύλοι, ύστερα από εκπαίδευση. Επομένως επάξια οι σκύλοι είναι οι καλύτεροι και οι πιο έμπιστοι φίλοι για τον άνθρωπο, αφού συμμετέχουν στις χαρές και στις λύπες του.



Παιδικό Τμήμα παραδοσιακών χορών

Η Αδελφότητα των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπειρώτην ξεκινά τη λειτουργία παιδικού τμήματος σαρακατσάνικων χορών. Οι μικροί μας φίλοι θα έρθουν σε επαφή με τη σαρακατσάνικη παράδοση και θα αγαπήσουν τα σαρακατσάνικα τραγούδια, ενώ παράλληλα θα γνωριστούν με άλλα παιδιά από το σινάφι μας.

Τα βιώματα στις παιδικές ηλικίες είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την πορεία και το μέλλον των παιδιών και θέλουμε να ενθαρρύνουμε τους παππούδες, τους θείους και τους γονείς των παιδιών να επικοινωνήσουν με την Αδελφότητα μας (τηλ 210 5240777) και να φέρουν τα παιδιά τους στα μαθήματα σαρακατσάνικων χορών.

Τα μαθήματα για το παιδικό τμήμα θα γίνονται κάθε Κυριακή 14:00-15:00 στα γραφεία της Αδελφότητας, ενώ στη συνέχεια ακολουθούν τα μαθήματα παραδοσιακών χορών από όλη την Ελλάδα για το εφηβικό τμήμα και το τμήμα ενήλικων 15:00-16:30.

Αδελφότης των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου Εκλογές, για να αποφασίσει ο λαός

Ανοίξαμε πρώτοι τον κύκλο των εκλογών για το 2023. Θα ακολουθήσουν, στις 21 Μαΐου Βουλευτικές, αργότερα επαναληπτικές Βουλευτικές, ποιος ξέρει πόσες, τον Οκτώβρη για Τοπική αυτοδιοίκηση και επαναληπτικές και δεν συμμαζεύεται. Την Κυριακή 26/03/2023 πραγματοποιήθηκε η εκλογοαπολογιστική συνέλευση του συλλόγου μας στα γραφεία της Αδελφότητας.

Προηγήθηκε ο απολογισμός του απερχόμενου ΔΣ και αναγνώστηκε η έκθεση της εξελεγκτικής Επιτροπής. Ακολούθησε συζήτηση και κατάθεση προτάσεων και ιδεών για μελλοντικές δράσεις της Αδελφότητας. Στην κατάθεση ιδεών (για να τις ασχοληθούν να τις πραγματοποιήσουν άλλοι) παίρνουμε άριστα 10.



Υστερούμε σε πρόθεση συμμετοχής στα κοινά, γενικά, και αφήνουμε τους άλλους να ασχοληθούν για μας.....

Η διαδικασία της ημερήσιας διάταξης ολοκληρώθηκε με αρχαιρεσίες για ανάδειξη νέου ΔΣ και εκπροσώπων σε δευτεροβάθμιες ενώσεις.

Εκλέχθηκε νέο 7μελές Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο στις 28 Μαρτίου συγκροτήθηκε σε σώμα και έχει ως εξής:

Τακτικά μέλη:

- Γούλας Ευστράτιος του Θεόδωρου, Πρόεδρος
- Γιαννακός Ιωάννης του Αθανασίου, Αντιπρόεδρος
- Πάσχου Ελένη του Ευάγγελου, Γραμματέας
- Βαγγελής Λάμπρος του Ναπολέοντος, Ταμίας

- Τσουμάνης Αναστάσιος του Μιχαήλ, Συντονιστής Δράσης
- Γιαννακού Γεωργία του Λάμπρου, αναπληρώτρια Ταμίας
- Γόγολου Βασιλική του Σπυρίδωνος, αναπληρώτρια Γραμματέας

Αναπληρωματικά μέλη με σειρά εκλογής:

1. Τάγκας Δημήτριος του Λάμπρου
2. Κάτσενος Δημήτριος του Παναγιώτη
3. Γιαννακός Κωνσταντίνος του Γεωργίου

Αντιπρόσωποι ΠΟΣΣ

Τακτικά μέλη:

1. Κάτσενος Δημήτριος του Παναγιώτη
2. Γιαννακός Ιωάννης του Αθανασίου

Αναπληρωματικά μέλη

1. Τσουμάνης Αναστάσιος του Μιχαήλ
 2. Πάσχου Ελένη του Ευάγγελου
- Αντιπρόσωποι Πανεπιστημιακής
Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Τακτικά μέλη:

1. Βαλάκος Ελευθέριος του Γεωργίου
2. Γόγολου Βασιλική του Σπυρίδωνος
3. Σαλμάς Βασίλειος του Ηλία

Αναπληρωματικό μέλος:

Πάσχου Ελένη του Ευάγγελου

Μετά το τέλος της συνέλευσης και της εκλογικής διαδικασίας, μιας και όλοι, παλιοί και νέοι, ήταν κερδισμένοι, ακολούθησε φαγοπότη και ακούστηκαν μετά από τρία χρόνια αναγκαστικής βουβαμάρας, λόγω κορωνοϊού, στα γραφεία της Αδελφότητας και κάποια παλιακά τραγούδια.

Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες, ευφράνθητε σήμερον.....

Όποιος θέλει να πάρει μια γεύση από από τη μετεκλογική ατμόσφαιρα και το κλίμα που επικράτησε, μπορεί να ανατρέξει στην σελίδα που διατηρεί η Αδελφότητα στο facebook

Ν'σάφι

Ύστερα από 18 περίπου χρόνια συνεχούς παρουσίας στα Διοικητικά της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου αποφάσισα να κατεβώ από το "τρένο" της Διοίκησης του Συλλόγου. Συνέπεσε, στη δική μου πορεία, να έχω συνταξιδιώτες αγαπητούς φίλους που συνέβαλαν στο να είναι αυτό το κοινό ταξίδι πιο ευχάριστο και χαρούμενο. Ήμασταν, στη μεγαλύτερη διαδρομή του ταξιδιού, στο ίδιο "βαγόνι", εκτός από τον υπογράφοντα, ο Παύλος Κατρός, ο Δημήτρης Κάτσενος, ο Βασίλης Σαλμάς, ο Παύλος Τσουμάνης, ο Κώστας Γιαννακός και κάπου στη μέση ανέβηκαν ο Τάσος Τσουμάνης και ο Στράτος Γούλας. Κατά καιρούς ανέβηκαν και κάποιοι άλλοι που συνταξιδέψαμε για μικρότερα χρονικά διαστήματα. Ήταν κι άλλοι, πολύ περισσότεροι, που τυπικά μόνο ήταν απ' έξω, αλλά βλέποντας αυτή την προσπάθεια βοηθούσαν με τον δικό τους τρόπο και στήριζαν την κοινή προσπάθεια της Αδελφότητας. Κοινός μας στόχος ήταν να συμβάλλουμε, στο μέτρο των δυνατοτήτων μας, στη διάσωση και διάδοση στοιχείων της Σαρακατσάνικης πολιτιστικής ταυτότητας, χωρίς να προσδοκούμε σε κανένα απολύτως προσωπικό όφελος.

Στην αποβάθρα της πρόσφατης εκλογοαπολογιστικής Γενικής Συνέλευσης περίμενε να επιβιβαστεί μια ομάδα νέων, με πίστη στην παράδοση και ειλικρινή διάθεση για προσφορά. Στα πραγματικά τρένα, οι μικρότεροι δίνουν τη θέση τους στους μεγαλύτερους για να τους ξεποστιάσουν. Στο τρένο του πολιτισμού και της παράδοσης, οι μεγαλύτεροι πρέπει να δίνουν τη θέση τους στους μικρότερους ηλικιακά και να τους συνδράμουν, τουλάχιστον τον πρώτο καιρό, ώστε να συνεχιστεί και να καλυτερέψει η πορεία αποτύπωσης των στοιχείων της παράδοσης και της διάσωσης εκείνων που θα βοηθήσουν σε ένα καλύτερο μέλλον. Οι αλλαγές των καιρών και η απομάκρυνση από τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, επιβάλλουν την αποφασιστική παρουσία νέων ηλικιακά ατόμων στις διοικήσεις των συλλόγων και την βοήθεια των εμπειροτέρων.

Με αυτές τις σκέψεις, εύχομαι Καλή επιτυχία στο έργο της νέας Διοίκησης και δηλώνω δημόσια ότι θα είμαι δίπλα τους σε ό,τι αυτοί κρίνουν σκόπιμο.

Δημήτρης Α. Τάγκας

Υ.Γ. Η λέξη "ν'σάφι" (νισάφι) είναι τούρκικη και σημαίνει "φτάνει πια, έλεος, αρκεί, αρκετά" και τη χρησιμοποιούσαν οι σαρακατσαναίοι ως επιφώνημα αγανάκτησης όταν κάτι πολυκαίριαζε και έπρεπε να τελειώσει ή ανακούφισες για το αντίθετο.

Η συνέχεια...

Ο απερχόμενος Πρόεδρος, στο κείμενό του, αναφέρει για το τρένο που αλλάζει προσωπικό και συνεχίζει την πορεία στη γνώση της παράδοσης και στις αρχές των Σαρακατσαναίων με οδηγούς την νέα γενιά που έρχεται.

Συμφωνούμε, και θα δώσουμε ό,τι μπορούμε για να διαδώσουμε τις αξίες και τις αρχές των Σαρακατσαναίων προγόνων μας.

Ως Πρόεδρος πλέον, μετά από δεκατρία χρόνια συμμετοχής σε Δ.Σ. της Αδελφότητας, με αίσθημα ευθύνης και αγάπης απέναντι στην Αδελφότητά μας, αισθάνομαι ιδιαίτερα ευτυχής που θα συνεργαστώ με όλα αυτά τα υπέροχα παιδιά που συμμετέχουν στο νέο Δ.Σ..

Από την πρώτη στιγμή, είδαμε στα μάτια τους την αγάπη στην παράδοση, τον σεβασμό στις ρίζες τους, την αναγνώριση των αγώνων της προηγούμενης γενιάς για να γίνουν οι ίδιοι καλύτεροι, και αξίζει όλοι μας να τους στηρίξουμε.

Είδαμε τη δίψα τους για προσφορά στην παράδοσή μας και εμείς οι παλιότεροι οφείλουμε να τους στηρίξουμε, να τους αξιοποιήσουμε, και τα τυχόν λάθη μας να γίνουν γνώση.

Εγώ και ο Τάσος Τσουμάνης, οι μικρότεροι από τους μεγάλους, κληθήκαμε να πορευτούμε μαζί με τα νέα παιδιά ... όχι με το τρένο, αλλά από τα χειμαδιά

στα βουνά και από τα βουνά στα χειμαδιά με οδηγό και την τεχνολογία πλέον για να μάθει όλο και περισσότερος κόσμος τις διαχρονικές αξίες των Σαρακατσαναίων.

Στο προηγούμενο Δ.Σ.είχαμε δυο νέα παιδιά, την Γεωργία και τον Λάμπρο και τώρα ήρθαν άλλα τρία νέα παιδιά, ο Γιάννης, η Βάσια και η Έλενα. Στα επόμενα Δ.Σ.θα έρθουν κι άλλα νέα παιδιά.

Οι νέοι θα φέρουν τους νέους.

Τόπο, χώρο, χρόνο, λοιπόν στα νιάτα. Είναι η ελπίδα μας.

Ξεκινάμε λοιπόν και ευελπιστούμε σε μια αρμονική και αγαστή συνεργασία με όλους τους Σαρακατσάνους της Ηπείρου, και όχι μόνο, και όλους τους Σαρακατσάνικους Συλλόγους.

Ευχαριστώ πολύ

Στράτος Γούλας

Ύστερα από την συγκρότηση του νέου Δ.Σ της Αδελφότητάς μας, θα θέλαμε να σας ευχαριστήσουμε ολόψυχα για τις θερμές ευχές σας που διατυπώσατε μέσα από την ηλεκτρονική σελίδα της Αδελφότητας. Η στήριξή σας μας δίνει δύναμη και κίνητρο να συνεχίσουμε το έργο μας.

Με εκτίμηση,

Γεωργία Γιαννακού, Λάμπρος Βαγγελής, Βάσια Γόγολου, Στράτος Γούλας, Έλενα Πάσχου, Τάσος Τσουμάνης, Γιάννης Γιαννακός.



ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τσουμαναίοι από την Ήπειρο ... στην Τοπόλια της Κωπαΐδος

Στο 38ο φύλλο της εφημερίδας "Σαρακατσάνικα χαιρετήματα", το 2009, παρουσιάστηκαν οι απόψεις του μακαρίτη πλέον Χρήστου Παν. Τσουμάνη για το Γενεαλογικό Δένδρο των Τσουμαναίων στο ξεκίνημά του. Τα διαφορα κλωνάρια των Τσουμαναίων της Ηπείρου συμπληρώθηκαν σταδιακά κυρίως από τον από τον Π. Κατρή και παρουσιάζονται στο Λεύκωμα με τα Γενεαλογικά Δένδρα που εξέδωσε η Αδελφότητα.

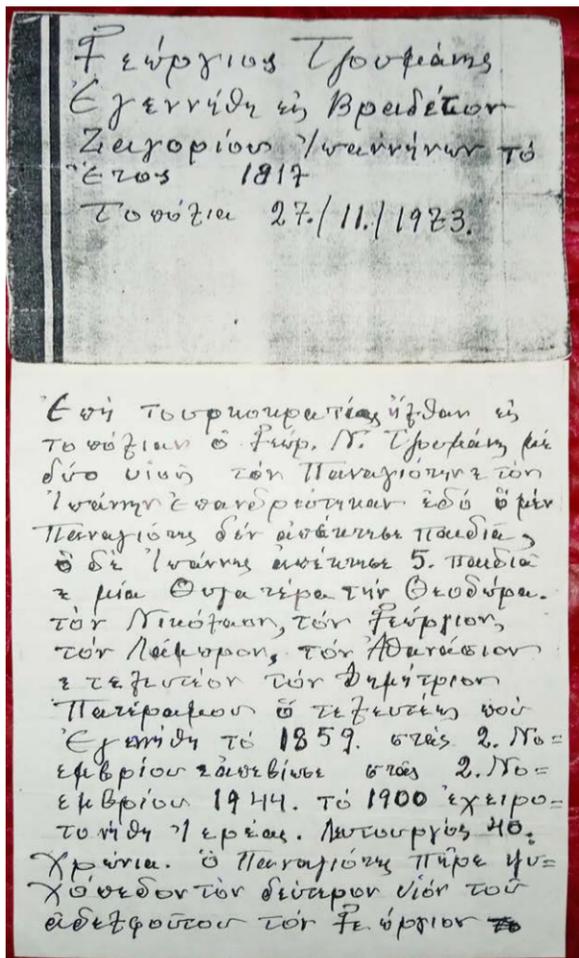
Ξαναγυρίζουμε στα πρώτα κλωνάρια των Τσουμαναίων, όπως τα παρουσιάζει ο Χρ. Τσουμάνης, σύμφωνα με πληροφορίες, όπως αναφέρει, του Ν. Μ. Τσουμάνη: "Ενας Τσουμάνης, άγνωστο το όνομά του, με τη γυναίκα του και τα τρία παιδιά εξορίστηκαν από τους Τούρκους περίπου το 1750 από τη Μουκοβίνα, περιοχή Σουλίου, στην περιοχή Μπερατίου Αλβανίας. Ύστερα από μερικά χρόνια βρέθηκε με το κοπάδι του μαζί με έναν Αλβανό μπέη στη Θεσσαλία.

Από το τρίτο παιδί γεννήθηκαν τέσσερα αγόρια. Τα δύο πρώτα, ο Παναγιώτης και ο Γιάννης, επειδή σκότωσαν ένα Τούρκο, έφυγαν από την Ήπειρο και οι απόγονοί τους βρέθηκαν στα Τοπόλια Θηβών..."

Από το κλωνάρι των Τσουμαναίων των Τοπολιών, που σήμερα φέρουν το επώνυμο "Τζουμάνης" παρουσιάζουμε στο φύλλο τη δική τους πορεία, όπως την καταθέτει ο Σπύρος Τζουμάνης που τον ευχαριστούμε ιδιαίτερα.

ΤΟΠΟΛΙΑ 2005

Ευχαριστώντας οφειλεκτικώς, εκ προοιμίου, τον Πρόεδρο της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου, τό Δ.Σ., και την συντακτική επιτροπή της πολιτιστικής και λαογραφικής εφημερίδος της Αδελφότητας, υπό τον τίτλο "τά Σαρακατσάνικα Χαιρετήματα", για την ιδιαίτερη τιμή να εγκρίνουν, καταρχήν, και να δημοσιεύσουν τό παρόν πόνημά μου, στο ανά χείρας, υπ' αριθμόν 93ο φύλλο, περί της Ιστορίας και τού Γενεαλογικού δένδρου των Τζουμαναίων της Τοπόλιας Θηβών, πού αποτελεί ένα μικρό κλωνάρι τού Γενεαλογικού Δένδρου της Φάρας των Τσουμαναίων, τού ογκωδέστερου Γενεαλογικού Δένδρου της Σαρακατσάνικης φυλής, θά παραθέσω, εν πρώτοις, τό χειρόγραφο συνοπτικό ιστορικό σημείωμα τού Ιωάννου Δημ. Τζουμάνη, κοινώς μπάρμπα Γιάννη, πού κατέγραψε στην Τοπόλια,



Χειρόγραφο συνοπτικό ιστορικό σημείωμα Ιωάννου Δ. Τζουμάνη.

στις 27 μηνός Νοεμβρίου, τό έτος 1973, ευχαριστώντας και τόν δισέγγονό του, Νικόλαο Ι. Τζουμάνη, πού ευγενώς μου παρεχώρησε.

Μεταγραφή:

«Γεώργιος Τζουμάνης
Εγεννήθη εις Βραδέτων
Ζαγορίου Ιωαννίνων τό
έτος 1817

Τοπόλια 27./11./1973.

Επί Τουρκοκρατίας ήλθον εις Τοπόλιαν ο Γεώργιος Ν. Τζουμάνης μέ δύο υιούς τόν Παναγιώτην και τόν Ιωάννην, επανδρεύτηκαν εδώ, ο μέν Παναγιώτης δέν απέκτησε παιδιά, ο δέ Ιωάννης απέκτησε 5 παιδιά και μία θυγατέρα τήν Θεοδώρα. τόν Νικόλαον, τόν Γεώργιον, τόν Λάμπρον, τόν Αθανάσιον και τελευταίον τόν Δημήτριον, [τόν] πατέρα μου [πού ήταν] ο τελευταίος, πού εγεννήθη τό 1859 στάς 2 Νοεμβρίου και απεβίωσε στάς 2 Νοεμβρίου 1944. Τό 1900 εκειροτονήθη Ιερέας. Λειτουργός 40 χρόνια. Ο Παναγιώτης πήρε ψυχόπαιδον τόν δεύτερον υιόν τού αδελφού του, τόν Γεώργιον»:



Ο Παπά Καλλίτερος και ο αδελφός του Γιωργάκης.

Εν συνεχεία, παραθέτω ένα αναλυτικότερο ιστορικό σημείωμα, μέ σημαντικές ιστορικές και λαογραφικές πληροφορίες, τήν προφορική οικογενειακή μας Παράδοση και Ιστορία, πού από στόμα σέ στόμα διέσωσαν μέχρι τών ημερών μας, και ευγενώς μου διηγήθηκαν, προσφιλέστατοι συγγενείς μου, πού κατωτέρω κατονομάζω, τίς οποίες κατέγραψα ώστε νά μείνουν αλψμόντες, νά θυμούνται οι παλαιοί και νά μαθαίνουν οι νεότερες γενιές: Γεώργιος Ι. Τζουμάνης, Νικόλαος Ι. Τζουμάνης, Γεώργιος Λ. Τζουμάνης, Δημήτριος Ι. Τζουμάνης, Θεμιστοκλής Ι. Τζουμάνης, Παναγιώτης Αγγ. Τζουμάνης, Γεώργιος Κ. Τζουμάνης, Θεοδώρα Γ. Κολέσκα, Μαρία Π. Δρυμούση, Νούλια Κ. Καντά, Ιουλία Θ. Παπαδημητρίου, και Ευαγγελία Αντ. Νικολάου. Τελευταία και καλλίτερη μνημονεύω τήν αγαπημένη μου και αλψμόντη θεία Ευανθία (Τοπόλια 14.11.1929 - +Τοπόλια 23.4.2021), θυγατέρα τού Θεμιστοκλέους Δ. Τζουμάνη, γιά τήν αγάπη, τόν ζήλο και τό μεράκι, πού μου ενεφύσησε γιά τήν συλλογή και καταγραφή τού παρόντος λαογραφικού υλικού.

"Επί Οθωμανικής αυτοκρατορίας, περί τα τέλη τού 18ου αιώνας, όταν πασάς στά Γιάννινα ήταν ο Βεζύρ Αλή πασάς ο Τεπελενλής, στην περιοχή της Μουκοβίνης (Λάκκας) Σουλίου της επαρχίας Ιωαννίνων, είχε τό τσελιγκάτο του ο σαρακατσάνος τσελιγκας Νικόλαος Τσουμάνης.

Τήν θέση αυτή στην Μουκοβίνα, όπου οι Τσουμαναίοι είχαν χειμαδιά, μέχρι σήμερα οι ντόπιοι αποκαλούν Κούλια των Τσουμαναίων (κούλια=οχυρό).

Τού Αϊ Γιώργη, ανέβαιναν τή στράτα μέ καρβάνι γιά τό ξεκαλοκαιριό στά θερινά λιβάδια, στόν Γυφτόκαμπο τού Ζαγορίου. Τού Αϊ Δημήτρη, επέστρεφαν μέ καρβάνι πάλι στά χειμαδιά στην Μουκοβίνα, γιά νά ξεχειμάσουν (ξεχειμωνιάσουν).

Ο τσελιγκας Νικόλαος Τσουμάνης είχε τρία παιδιά (γιούς). Τό τρίτο παιδί ο Γεώργιος, κοινώς Γιωργάκης, γεννήθηκε τό καλοκαίρι τού έτους 1817, στό υψηλότερο χωριό τού Ζαγορίου, τό Βραδέτο.

Ο Γιωργάκης Τσουμάνης στεφανώθηκε και απέκτησε τέσσερα παιδιά (γιούς). Όμως πριν τό 1850 ο Γιωργάκης μέ τήν οικογένειά του εγκατέλειψαν τήν Ήπειρο λόγω διαμάχης πού ξέσπασε μέ τούς τούρκους. Περί της αιτίας της διαμάχης αυτής μαρτυρούνται δύο εκδοχές.

Κατά τήν πρώτη εκδοχή, ο Γιωργάκης πλήν τών τεσσάρων παιδιών είχε και μία πολύ όμορφη θυγατέρα τήν Θεοδώρα (:). Ένας Αγάς τού πασά είδε τήν ανύπαντρη Θεοδώρα και θέλησε νά τήν κάνει γυναίκα του. Τότε τά δύο μεγαλύτερα παιδιά τού Γιωργάκη, ο Παναγιώτης και ο Γιαννάκης, έσφαξαν τόν Αγά γιά τήν τιμή της αδελφής τους και της οικογένειας.

(Η πρακτική αυτή της διά φόνου αυτοδικίας επανελήφθη και τό έτος 1915, όταν ο Αριστείδης Δρυμούσης αθέτησε τήν υπόσχεσή του στόν γέρο Νικολάκη Τζουμάνη, γιά γάμο μέ τήν θυγατέρα του Παναγιού, κοινώς θεία Μπουγιούζω, και ο μεγαλύτερος αδελφός της, Γεώργιος, κοινώς Κούκιας, μέ εντολή τού πατέρα του (πθικός αυτουργός), μέσα στό κονάκι σκότωσε τόν Αριστείδη γιά τήν τιμή της Παναγιούς και της οικογένειας, και έτσι καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη και πέθανε στίς φυλακές Αμφίσσης).

Κατά δέ τήν δεύτερη εκδοχή, ο πασάς των Ιωαννίνων επέβαλε στούς ραγιάδες δυσβάσταχτο χαράτσιον (τουρκ. harac = φόρος κατά κεφαλήν), και τά δύο μεγαλύτερα παιδιά τού Γιωργάκη, Παναγιώτης και Γιαννάκης, αντιδρώντας, έσφαξαν χαρατζή (=φοροεισπράκτορα) Αγά.

Τότε ο Γιωργάκης μέ τά παιδιά του παίρνοντας τίς λίρες, τά φλουριά, τά γρόσια, και ό,τι πολυτιμότερο είχαν, κατέφυγαν στό νεοσύστατο Βασίλειον της Ελλάδος, όπου τότε βασίλευε ο Όθων ο Α'.

Ο Γιωργάκης μέ τούς δύο μεγαλύτερους γιούς του, τόν Παναγιώτη και τόν Γιαννάκη, εγκαταστάθηκαν στό χωριό Τοπόλια της επαρχίας Θηβών, μία βραχονησίδα στά βόρεια παράλια της λίμνης Κωπαΐδος, τό όνομα της οποίας οφείλεται στην αρχαία ονομασία της Τοπόλιας, Κώπες (Κώπαι), όπου ξεχείμαζαν κι άλλοι νομάδες Σαρακατσάνοι, όπως οι Ζυγογιανναίοι, οι Ζυγομπραίοι κ.ά., ενώ οι άλλοι δύο γιοί του, κατευθύνθηκαν νοτιότερα στόν Μωρηά, όπου ο ένας εγκαταστάθηκε στην Κόρινθο και ο άλλος νοτιότερα, στην Καλαμάτα.

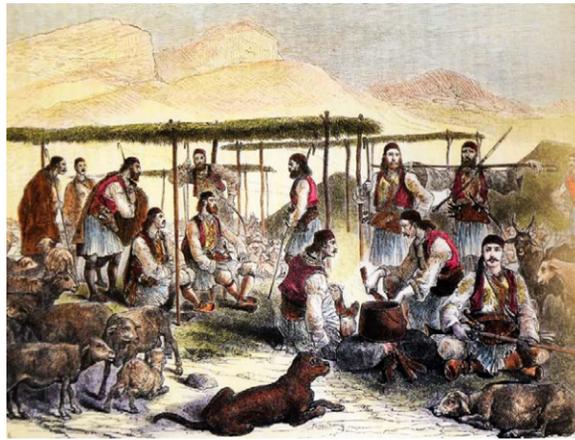
Ο γέρο Γιωργάκης αγόρασε τό σημερινό παλαιό πέτρινο σπίτι τού Ιωάννου Γεωργ. Τζουμάνη (τό οποίο είχε κτιστεί τό έτος 1811, πού είναι χαραγμένο στό κατώφλι της θύρας), και τίς 3 σπηλιές πού βρίσκονται στά νοτιοανατολικά ριζά τού όρους Κομήτης, δυτικά της Τοπόλιας, όπως και τά πέριξ λιβάδια, όπου εγκατέστησε τό τσελιγκάτο του, πού στην ακμή του ξεπέρασε τά 2000 πρόβata. Μετέπειτα έκτισαν τό σπίτι τού Γεωργίου Π. Τζουμάνη (σημ. Καραδήμου-Τάτση),



Τοπόλια, 1920. Η αρχαία ονομασία της ήταν Κώπαι. Στην κορυφή δεσπόζει ο Ναός τού Αγίου Προφήτου Ηλιού, κοινώς Αϊ Λιάς, πού κτίστηκε στά μέσα τού 19ου αι, και νοτιοδυτικός διακρίνεται τό παλιό πέτρινο πρώτο σπίτι των Τζουμαναίων.



Σαρακατσάνικη οικογένεια στις όχθες τής Τοπόλιας, ξυλογραφία γάλλου περιηγητού Henri Belle, 1874.



Νομάδες Σαρακατσάνοι ξεχειμάζουν στην Τοπόλια τής Κωπαΐδος, λιθογραφία γάλλου περιηγητού Henri Belle, 1874.



Αθανάσιος Ι. Τζουμάνης, κοινώς γέρο - Σάκος.

καί τό σπίτι τού γέρο - Σάκου (σημ. Παναγιώτου Αγγ. Τζουμάνη).

Τά πράματα ήταν χωρισμένα, στην πρώτη σπηλιά τά γαλάρια, στην δεύτερη οι γεννημένες αρνάδες καί προβατίνες μέ τά αρνιά, καί στην άλλη τά στέρφα μέ τά κριάρια, καί τά φύλαγαν μισθωμένοι τσοπαναράιοι, πού αμοίβονταν μέ τήν

προσυμφωνημένη ρόγα (μισθό). Μπροστά στις σπηλιές υπήρχαν τά κονάκια, δηλ. οι κωνοειδείς καλύβες από σάρωμα πού κατέληγαν στην κορυφή τους σέ σταυρό καί στό κέντρο είχαν τήν εστία (φωτογώνι), όπου γύρω-γύρω ξεκουράζονταν οι τσοπαναράιοι, πού άρμεγαν καί φύλαγαν τά πρόβατα. Τά αρνιά τά πωλούσαν, ενώ μέ τό γάλα πού άρμεγαν από τίς προβατίνες, κυρίως έπηζαν τυρί (φέτα), πού συντηρούσαν στό γάρο (άλμη) σέ ξύλινα δρύινα βαρέλια καί σέ τουλούμια (ασκούς από κατεργασμένο τομάρι αρνιού), γαλοτύρι, βούτυρο, μυζήθρες, καί γιαούρτες.

Σέ μία γωνία τής πρώτης σπηλιάς υπήρχε ένα παλαιό ασμένιο εικόνισμα τού Αγίου Νικολάου καί ένα κρεμαστό καντήλι. Κάθε χρόνο τού Αγίου Νικολάου καί τήν παραμονή τών Φώτων γίνονταν Αγιασμός στά πράματα καί σ' όλο τό τσελιγκάτο. Οι σπηλιές αυτές μέχρι σήμερα ονομάζονται Τζουμαναΐκες σπηλιές ή Αϊ-Νικόλας.



Τζουμαναΐκες σπηλιές ή Αϊ - Νικόλας.

Ο μεγαλύτερος γιός τού Γιωργάκη, Παναγιώτης, στεφανώθηκε μέ τήν Ξένη Χίνη από τό γειτονικό Μαρτίνο Λοκρίδος, καί δέν απέκτησε τέκνα. Ο δέ Γιαννάκης στεφανώθηκε μέ τήν Μόρφω, θυγατέρα τού Δημητρίου Παγώνα από τήν Τοπόλια, καί απέκτησε έξι τέκνα, ήτοι πέντε υιούς καί μία θυγατέρα τήν Θεοδώρα. Κατά ηλικία: τόν Νικολάκη, τόν Γιωργάκη, τόν Λάμπρο, τόν Αθανάσιο, κοινώς Σάκο, καί τελευταίο τόν Δημήτριο, κοινώς Παπά - Καλλίτερο. Ο Παναγιώτης επειδή έμεινε άκληρος, πήρε ψυκόπαιδο τόν δεύτερο γιό τού αδελφού του, τόν Γιωργάκη.

Ο μακαριστός προ-προπάππος μου +Οικονόμος Δημήτριος Ι. Τζουμάνης, κοινώς Παπά - Καλλίτερος, ο

στερνότερος υιός τού τσέλιγκα Γιαννάκη Γ. Τζουμάνη καί τής Μόρφως, θυγατέρας τού Δημητρίου Παγώνα, γεννήθηκε στην Τοπόλια στις 2 Νοεμβρίου, τό έτος 1859. Σέ νηπιακή ηλικία επειδή ήταν μικρόσωμος, καί ως μικρότερο παιδί, παραμελημένος καί ατημέλητος, τά πέντε μεγαλύτερα αδέρφια του, τόν περιγελούσαν καί τόν κοροΐδευαν. Τότε ο μικρός Δημήτρης κλαίγοντας, κατέφευγε στην ποδιά τής μητέρας του παραπονούμενος:



Τσέλιγκας Λάμπρος Δ. Τζουμάνης

του τόν κανάκευε λέγοντας: "- Σώπα μανάρι μ'! Σώπα μίν κλαίς, κι εγώ σ' έχω καλλίτερο απ' όλα! Είσαι ο Καλλίτερος μ'!". Έκτοτε μετονομάστηκε από τήν μητέρα του Καλλίτερος, καί όλη η οικογένεια, οι συγγενείς, ο Παπάς, ο Πρόεδρος, ο δάσκαλος καί οι συχωριανοί τόν αποκαλούσαν Καλλίτερο.

Ο μικρός Καλλίτερος ανετράφηκε από τούς γονείς του μέ ευσεβεία, καί εξ απαλών ονύχων, έδειξε τήν αγάπη του για τόν Χριστό καί τήν Εκκλησία, καθώς καί έφεση στά γράμματα, γι' αυτό καί οι γονείς του μετά τό Σχολείο, τόν ενέγραψαν στό Σχολαρχείον τού Μαρτίνου Λοκρίδος για περαιτέρω σπουδές. Τό 1880 κατετάγη στόν "Βασιλικόν Ελληνικόν Στρατόν Ξηράς", καί εξεπλήρωσε τριετή στρατιωτική θητεία (1880-1883), εκ τού οποίου καί απελύθη ως "Έφεδρος Αξιωματικός τού Βασιλικού Πεζικού". Τό έτος 1884 στεφανώθηκε μέ τήν Μαρία, θυγατέρα τού Κωνσταντίνου Μπαρμπάτη από τήν γειτονική Πετρομαγούλα (σημ. Ορχομενό). Έλαβε δέ από τόν πατέρα του καί μερίδιο από τά πρόβατα για τόν βιοπορισμό τους.

Ο Καλλίτερος μέ τήν Μαρία απέκτησαν δεκατέσσερα τέκνα, εκ τών οποίων τά οκτώ απεβίωσαν άλλα σέ βρεφική καί άλλα σέ νηπιακή ηλικία, καί επέζησαν μόνον τά έξι, ήτοι πέντε παιδιά καί μία θυγατέρα, (κατά ηλικία) ο Λάμπρος, ο Θεμιστοκλής, ο Ιωάννης, η Ευανθία, ο Γεώργιος



Μετά από κυνήγι στην Κωπαΐδα, 1920. Ο Παπά - Καλλίτερος μέ τό δίκανο καί τό θήραμά του (λαγός), καί ο βρετανός Howard MacElder (μέ τό κοστούμι πού ακουμπάει στό μουλάρι), διευθυντής από τό 1908-1952 τής Βρετανικής Εταιρείας LAKE COPAIS Co. Ltd, πού αποξήρανε τήν λίμνη Κωπαΐδα από τό 1887 μέχρι τό 1931.

καί ο Κωνσταντίνος. Τό έτος 1900, χειροτονήθηκε Διάκονος καί μετ' ολίγον Πρεσβύτερος (Ιερεύς), προχειρισθείς καί Πνευματικός, υπό τού μακαριστού Μητροπολίτου Θηβών Ιερωνύμου τού Α' τού Βλαχάκη, στόν Μητροπολιτικό Ναό Εισοδίων τής Θεοτόκου πόλεως Λεβαδείας, διωρίσθηκε στόν Ενοριακό Ναό Προφήτου Ηλιού Τοπόλιας, καί διεδέχθη τόν πειρώτη Πρεσβύτερο Ιωάννη Φιλίππου.

Τιμής ένεκεν, ο μακαριστός Μητροπολίτης Θηβών Συνέσιος Φιλιππίδης τού απένειμε τό οφίκιον τού Οικονόμου.

Ο Παπά - Καλλίτερος, λόγω γήρατος, κατόπιν υπέρ τεσσαρακονταετούς Ιερατικής διακονίας, παραιτήθηκε από τήν εφημεριακή του θέση τό έτος 1941, καί τόν διεδέχθη ο γιός του, Παπά - Γιώργης. Μετά από πολλές δοκιμασίες, από τούς πρόωρους θανάτους τής θυγατέρας του Ευανθίας, τών υιών του Θεμιστοκλέους καί Παπά Γιώργη, σέ νεαρή ηλικία, καί τόν φόνο τού γιού του Λάμπρου (+Τοπόλια 14.7.1944), εκοιμήθη εν Κυρίω στην Τοπόλια στις 2 Νοεμβρίου τού έτους 1944, ετών 85, καί ετάφη όπισθεν τής κόγχης τού Ιερού τού Προφήτου Ηλιού, εκ δεξιών τού τάφου τού γιού του, Παπά - Γιώργη. Στις 7 Ιανουαρίου τού έτους 1945 εκοιμήθη καί η Πρεσβύτερα Μαρία, κοινώς γέρο - Παπαδιά.

Οι Τζουμαναίοι πολιτικά ήταν βασιλόφρονες, καί στα σπίτια τους όλα τά αδέρφια είχαν κεραμικά πιάτα (πινάκια) μέ τούς Βασιλείς.

Στά τέλη τού 19ου αι. σέ κάποια απογραφή τού πληθυσμού τού Βασιλείου τής Ελλάδος, ο γραμματέας απέγραψε λάθος τούς Τζουμαναίους ως Τζουμαναίους, αλλάζοντας δηλ. τό σ>ζ'.

Από τό 1960 καί εξής, μέ τήν αστικοποίηση, πολλοί Τζουμαναίοι, όπως κι άλλοι σαρακατσάνοι ασχολήθηκαν μέ ελεύθερα επαγγέλματα.

Άλλοι εργάστηκαν σέ δημόσιες καί ιδιωτικές υπηρεσίες, καί διασκορπίστηκαν στα αστικά κέντρα τών Θηβών καί τών Αθηνών, ενώ ελάχιστοι συνέχισαν τήν ενασχόλησή τους μέ τήν κτηνοτροφία. Σήμερα μολοντί κανείς από τούς εναπομείναντες στην Τοπόλια Τζουμαναίους δεν ασχολείται πλέον μέ τόν κτηνοτρο-



Παλιό υφαντό μάλλινο κιλίμι.



Παλιές γκλίτσες από κρυνιά.

φικό βίο, φυλάτουν όμως, ως κόρην οφθαλμού, τά συστατικά στοιχεία τής Σαρακατσάνικης ταυτότητας: τήν Πίστη, τήν φιλοπατρία, τήν Πατριαρχία, τό ήθος, τίς αρχές, τίς αξίες, τήν αξιοπρέπεια, τόν πολιτισμό, τήν ανδρεία, τήν λεβε-

ντία, τήν σεμνότητα, τήν αγωνιστικότητα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση καί τήν ισοπέδωση πού επιβάλλει τό σύστημα καί η νέα τάξη πραγμάτων, αλλά καί τήν μυστικοπάθεια τής Σαρακατσάνικης φυλής, βιώνοντας τό σήμερα καί ατενίζοντας τό μέλλον, προσπλωμένοι στόν θεσμό τής οικογένειας, μέ βάση καί γνώμονα πάντοτε τήν Παράδοση."

Επιφυλάσσομαι όπως προσκομίσω προσεχώς στην Αδελφότητα αναλυτικότερα τό Γενεαλογικό μας δένδρο.

Σπυρίδων Λ. Τζουμάνης
Κλασικός Φιλολόγος

Η ζωή, ιστορία και πολιτιστική παράδοση των Σαρακατσαναίων

Οι Σαρακατσαναίοι είναι γνήσιοι Έλληνες με Ελληνική συνείδηση, ιδιαίτερη αγάπη για την πατρίδα, την ελευθερία και την εθνική ανεξαρτησία, γι' αυτό και συμμετείχαν μαζικά και αποτελεσματικά σε όλους τους απελευθερωτικούς αγώνες του Έθνους, αρχής γενομένης από τους αγώνες τον 1821, αναδεικνύοντας μάλιστα μεγάλους στρατηγούς, οπλαρχηγούς, αρματολούς, κλέφτες και αγωνιστές. Μεγάλη ήταν επίσης η συμμετοχή των Σαρακατσαναίων και στον Μακεδονικό αγώνα.

Οι Σαρακατσαναίοι ομιλούν μια και μόνον μητρική γλώσσα την ελληνική, είναι δηλαδή μονόγλωσσοι Έλληνες. Για το θέμα της ελληνικής μονόγλωσσίας των Σαρακατσαναίων, ο διακεκριμένος Σαρακατσάνος πολιτικός, νομικός και συγγραφέας Νίκος Κατσαρός στα δύο βιβλία του *Αρχαιοελληνικές ρίζες του Σαρακατσάνικου λόγου* γράφει, ότι από τις 530 αρχαιοελληνικές λέξεις που χρησιμοποιούν οι Σαρακατσαναίοι στον καθημερινό λόγο τους, οι 302 από αυτές ανάγονται στα ομηρικά έπη. Επίσης για το ίδιο θέμα και ο γνωστός φιλόλογος και συγγραφέας Σαρακατσάνος Θ. Καλοδήμος γράφει, ότι τους Σαρακατσάνους χαρακτηρίζει εκτός των άλλων, και η ελληνική μονόγλωσσία, γλώσσα αυθεντική, καθαρό ελληνικό γλωσσικό ιδίωμα.

Οι Σαρακατσαναίοι της Ελλάδας ανάλογα με τον τόπο διαμονής των, αποκαλούνται Ηπειρώτες, Αγραφιώτες, Μοραΐτες, Μακεδόνες, Κασσανδρινοί (Χαλκιδικιώτες), Θεσσαλιώτες, Θρακιώτες κ.λ.π., οι δε διαμένοντες στα Βαλκάνια ανάλογα με τη χώρα διαμονής των, Σερβιανοί οι διαμένοντες στη Σερβία, Βουλγαρνοί οι διαμένοντες στην Βουλγαρία και Σκοπιανοί οι διαμένοντες τα Σκόπια. Για τους Σαρακατσαναίους που βρέθηκαν σε ξένες χώρες όπως αυτές των Βαλκανίων, ο Patrick Lee Fermor γράφει, ότι διατήρησαν ακέραια την εθνική τους συνείδηση και ταυτότητα, τα ήθη, τα έθιμα, τη θρησκεία και γλώσσα, και παρέμειναν πιο Έλληνες και από τους άλλους Έλληνες.

Οι Σαρακατσαναίοι της Θράκης πριν από τη Μικρασιατική καταστροφή το 1922 και την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, κατοικούσαν σε διάφορες περιοχές της ανατολικής Θράκης και γύρω από την Αδριανούπολη και τις Σαράντα Εκκλησιές. Μετά όμως τη Μικρασιατική καταστροφή, εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους όπως και οι άλλοι Έλληνες της ανατολικής Θράκης, και ήρθαν ως πρόσφυγες και εγκαταστάθηκαν σε πολλές περιοχές της ελεύθερης πλέον και ελληνικής Δυτικής Θράκης. Οι Σαρακατσαναίοι της Θράκης επειδή ήρθαν ως πρόσφυγες από την ανατολική Θράκη, σημείο αναφοράς της οποίας αποτελεί η Κωνσταντινούπολη, αποκαλούνται από τους άλλους Σαρακατσαναίους και Πολίτες, με την έννοια ότι ήρθαν από τα μέρη της Πόλης, δηλαδή της Κωνσταντινούπολης.

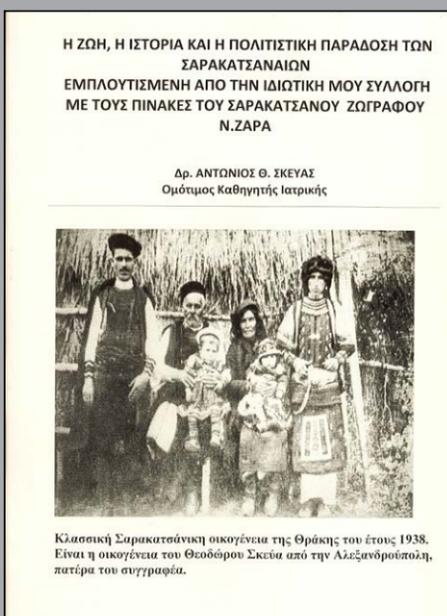
Ως τόπος καταγωγής και κοιτίδα των Σαρακατσαναίων, περιγράφονται και είναι τα Άγραφα και η ευρύτερη περιοχή τους, άπονη η οποία ενισχύεται από την προφορική παράδοση, το γεγονός ότι οι περισσότεροι Σαρακατσαναίοι ήρωες και πολεμιστές της επανάστασης του 1821 κατάγονταν από τα Άγραφα και σαν τόπος της κύριας πολεμικής των δράσης ήταν επίσης τα Άγραφα. Στα παραπάνω συνυπολογίζονται και οι πολλές ομοιότητες του γλωσσικού ιδιώματος των Σαρακατσαναίων με το γλωσσικό ιδίωμα των κατοίκων των Αγράφων και της ευρύτερης περιοχής των, καθώς και τα πολυάριθμα τραγούδια που αναφέρονται στα Άγραφα όπως το παρακάτω.

Βγήκε ν' Αντώνης στ' Άγραφα να μάσει παλγκάρια, τα μάζεψε τα σύνταξε τα κάνει τρεις χιλιάδες, κι έκατσε και τα διάταξε σαν μάνα, σαν πατέρας.

Οι Σαρακατσαναίοι περί το 1805-1816 έφυγαν σχεδόν ομαδικά από τον κύριο τόπο καταγωγής των τα Άγραφα, ο οποίος ανήκε δι-

Αντώνιος Σκεύας, Ομότιμος Καθηγητής Ιατρικής.

Ο Καθηγητής Ιατρικής Αντώνιος Σκεύας, γεννήθηκε στον Άβαντα Αλεξανδρουπόλεως το 1938 και είναι γιος του Σαρακατσάνου τσέλιγγα Θεόδωρου Σκεύα και της Σαρακατσάνας Αικατερίνης Σκεύα το γένος Ζιώγα. Μέχρι το ένατο έτος της ηλικίας του έζησε τη νομαδική ζωή των Σαρακατσαναίων και για αυτό έχει πολλά βιώματα από τον τρόπο ζωής και την πολιτιστική παράδοσή τους.



Τα πρώτα γράμματα τα έμαθε στο δασκαλοκάλυβο του τσελιγκάτου του πατέρα του. Τελείωσε το τρίτο δημοτικό και το Γυμνάσιο της Αλεξανδρουπόλης. Είναι πτυχιούχος της Ιατρικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και υπηρέτησε επί 2-ετία τη στρατιωτική του θητεία σαν έφεδρος ανθυπίατρος. Εργάστηκε για επτά χρόνια στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης της Γερμανίας όπου έκανε την ειδικότητα του Ωτορινολαρυγγολόγου αλλά και τη διδακτορική του διατριβή.

Εργάστηκε επίσης σαν ερευνητής για 6 μήνες στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ στη Βοστώνη των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Το 1976 επέστρεψε στην Ελλάδα και εργάστηκε σαν επιμελητής στο Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ, μέχρι το 1980 οπότε εκλέχθηκε Καθηγητής στην Ιατρική Σχολή των Ιωαννίνων όπου εργάστηκε μέχρι

οικητικά στην επικράτεια του Αλή πασά και διασκορπίστηκαν αναζητώντας καταφύγιο σε άλλες ασφαλέστερες περιοχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας όπως, η κεντρική και ανατολική Μακεδονία, η Θεσσαλία, η Βιοωτία, η Αττική, η Πελοπόννησος, η Θράκη και τα Βαλκάνια.

Οι λόγοι φυγής κατά κοινή ομολογία ήταν εκτός των άλλων, και το άγριο κυνηγό που εξαπέλυσε τότε ο Αλή πασάς εναντίον των Σαρακατσαναίων λόγω της φοβερής δράσης και τις μεγάλες καταστροφές που προκάλούσε στα στρατεύματά του το αρματολίκι του Σαρακατσάνου αρχικλέφτη της προεπαναστατικής περιόδου Αντώνη Κατσαντώνη με τα παλγκάρια του που στην μεγάλη πλειοψηφία τους ήταν Σαρακατσαναίοι, αλλά και η βίαιη απαγωγή και εγκλεισμός στο χαρέμι του της πανέμορφης νεαρής Σαρακατσάνας Δέσπω Λιακατά, αδερφής του ήρωα του Μεσολογγίου και στρατηγού της επανάστασης του 1821 Γρηγόρη Λιακατά. Το γεγονός αυτό πλίγωσε ανεπανόρθωτα τους περήφανους Σαρακατσαναίους και στο λεπτό και ευαίσθητο θέμα της τιμής και αξιοπρέπειας, και έτσι όπως λέει και η παράδοση, νύχτωσαν και δεν ξημέρωσαν. Και όπως γράφει στα απομνημονεύματά του (σελίδα 142-143 και 163) και ο τσέλιγκας πατέρας μου Θ. Σκεύας που γεννήθηκε το 1910 στις Σαράντα Εκκλησιές της ανατολικής Θράκης, στο χαρέμι του Αλή πασά

το 2005 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Εκτός από την Ιατρική αγαπούσε πολύ και τη Σαρακατσαναϊκή παράδοση και ιστορία. Έτσι έλαβε μέρος σαν ομιλητής στο πρώτο πανελλήνιο συνέδριο Σαρακατσαναίων στις Σέρρες το 1985 όπως και στο δεύτερο πανελλήνιο συνέδριο Σαρακατσαναίων της Ελλάδας και διασποράς στην Αθήνα το 1996, ήταν μέλος της επιστημονικής επιτροπής του τρίτου πανελλήνιου συνεδρίου Ελλάδας και διασποράς στη Λαμία το 2016 και κύριος ομιλητής στο πανελλήνιο αντάμωμα των Σαρακατσαναίων στο Περούλι το 2014. Επίσης συνέγραψε πολλά άρθρα για τους Σαρακατσαναίους σε διάφορα περιοδικά και εφημερίδες, έκανε δε και πολλές ομιλίες ή παρουσιάσεις βιβλίων σε διάφορες εκδηλώσεις πολλών συλλόγων των Σαρακατσαναίων. Είναι παντρεμένος με την Ανατολή Τσαγκαλίδου έχει δύο γιους γιατρούς και πέντε εγγόνια. Ομιλεί Γερμανικά και Αγγλικά.

Βιογραφικό σημείωμα Νίκου Ζάρα.

Ο μεγάλος Σαρακατσάνος ζωγράφος της διασποράς Νίκος Ζάρας γεννήθηκε το 1931 στα καλύβια του τσελιγκάτου του πατέρα του κοντά στο χωριό Σίτκα της Βουλγαρίας. Ο Νίκος Ζάρας ήταν προικισμένος από τον Θεό με το μεγάλο ταλέντο της ζωγραφικής γι' αυτό άρχισε να ζωγραφίζει από τα πρώτα κιόλας χρόνια της παιδικής του ηλικίας, προσωπογραφίες, τοπία, αλλά και σκηνές από τη ζωή και την παράδοση των Σαρακατσαναίων. Έτσι μετά το πέρας των Γυμνασιακών του σπουδών, φοίτησε στην ανώτερα και ανωτάτη σχολή καλών τεχνών της Σόφιας και κατόπιν στην ανωτάτη σχολή καλών τεχνών της Μόσχας εμπλουτίζοντας έτσι το φυσικό του ταλέντο και με τις απαραίτητες ειδικές επιστημονικές γνώσεις.

Ο Νίκος Ζάρας εκτός από διακεκριμένος ζωγράφος διετέλεσε και για μια εικοσαετία καθηγητής της σχολής καλών τεχνών στο Καζανλάκ της Βουλγαρίας και για την προσφορά του αυτή τιμήθηκε με το μετάλλιο Κλάμεντ Οχρίντσκι. Έχει παρουσιάσει τα έργα του σε πάνω από 20 εκθέσεις τόσο στην Βουλγαρία όσο και στο εξωτερικό, έργα του δε βρίσκονται σήμερα σε διάφορα Μουσεία και Πινακοθήκες της Βουλγαρίας αλλά και σε ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα, τη Ρωσία, την Ολλανδία, τη Γερμανία και την Ελβετία. Ο Νίκος Ζάρας απεβίωσε το 2015.

στα Γιάννενα σκλάβο Σαρακατσάνα δεν πήγε, "πεθαίνω και δεν τουρκεύω", έλεγαν οι Σαρακατσάνισες.



Εικ.1. Η βίαιη προσαγωγή της Δέσπω Λιακατά στο χαρέμι του Αλή πασά, ο οποίος την περιεργάζεται με λάγνο βλέμμα. Η Δέσπω Λιακατά δεν δέχτηκε τη μεγάλη αυτή ηθική ατίμωση και προσβολή και όπως λέγεται, πέθανε μετά από λίγες μέρες από την μεγάλη θλίψη της και την άρνηση λήψης νερού και τροφής και ανελήφθη στους ουρανούς ελεύθερη όπως φαίνεται στο βάθος του πίνακα κοντά στο παράθυρο.

Το γεγονός ότι η Δέσπω Λιακατά πέθανε μετά από μερικές μέρες το αναφέρει στα Άπαντά του και ο Κ. Κρυστάλης, (1ος τόμος, σελίδα 90) μεταξύ των άλλων γράφει σύμφωνα με τη Χρονογραφία του Αραβαντινού:

«Ότε κατά το έτος 1816 ο Αλή πασάς διέβανε εξ Άρτης εις Ιωάννινα, ιδών πλυσίον του Καρβασαρά την ωραιάν Δέσπω, θυγατέρα του περιβόητου αρματολού Λιακατά και τρωθείς εξ έρωτος, ήρπασε αυτήν και ενέκλιπεν εις τον γυναικωνίτην του. Αλλά τοιαύτη υπήρξεν η φρίκη της ωραίας νεάνιδος και τοιαύτη η σεμνότης της, ώστε πριν η μολυνθεί υπό του άρπαγος, την δεκάτην ημέραν της αρπαγής της, απεβίωσε. Τοσούτον δε έρωτα προς αυτήν έσχεν ο τύραννος, ώστε και μετά την αποβίωσίν της διετήρησεν εύνοιαν προς τους συγγενείς της».

Αναφορικά με την προέλευση του ονόματος Σαρακατσάνος που στην αρχή ήταν *Καρακατσάνος* και μετεξελίχθηκε σε *Σαρακατσάνος*, η περισσότερη πειστική επιστημονικά, ιστορικά και γλωσσολογικά τεκμηριωμένη άποψη, είναι όπως υποστηρίζει και ο Νίκος Κατσαρός με την οποία συμφωνώ και εγώ, ότι προήλθε από τις τουρκικές λέξεις *Καρά* <Kara> και *Κατσάν* <Kacan>, που σημαίνουν, η μεν πρώτη ο μαύρος, ο δυνατός και ο σκληρός, και η δεύτερη, ο φυγιάς, ο δραπέτης, ο άπιαστος, ο ανυπότακτος. Είναι ένας χαρακτηρισμός, ένα παρατσούκλι, το οποίο τους αποδόθηκε από τον ίδιο τον Τούρκο κατακτητή με λέξεις του δικού του λεξιλογίου που χαρακτήριζαν την ιδιοσυγκρασία του Σαρακατσάνου, δηλαδή τον σκληροτράχηλο τρόπο ζωής και συμπεριφοράς, και συνεχείς και ατέλειωτες μετακινήσεις του από τόπο σε τόπο. Με την άποψη αυτή του Νίκου Κατσαρού συμφωνεί και ο Δ. Γεωργακάς γράφοντας, ότι οι Τούρκοι κατακτητές της ελληνικής χερσονήσου, είναι οι πρώτοι που χρησιμοποίησαν την ονομασία *Καρακατσάνος* και από αυτούς το παρέλαβαν και άλλοι υπόδουλοι λαοί των Βαλκανίων, Σέρβοι, Βούλγαροι κ.λ.π., οι οποίοι σήμερα ακόμα αποκαλούν τους Σαρακατσάνους, *Καρακατσάνους*. Η μετεξέλιξη του ονόματος από *Καρακατσάνος* σε *Σαρακατσάνος*, αποδίδεται σε παρετυμολογία του Ελληνικού λαού ή και κατ' άλλους εκ της εκφοράς μετά του άρθρου. Οι Σαρακατσαναίοι πριν την ονομασία *Καρακατσαναίοι* και κατόπιν *Σαρακατσαναίοι*, αποκαλούνταν και νομάδες σκηνίτες ή νομάδες

ποιμένες, αλλά Γραικόβλαχοι σαν μονόγλωσσοι ελληνόφωνοι, για να γίνεται ο διαχωρισμός από τους Βλάχους οι οποίοι μιλούσαν εκτός από την ελληνική γλώσσα και τη βλάχικη, η οποία είναι όπως θα δούμε παρακάτω ένα παραφθαρμένο λατινογενές γλωσσικό ιδίωμα. Όσον αφορά τη γραπτή παρουσία του ονόματος Σαρακατσάνος, αυτή αναφέρεται για πρώτη φορά από τον Γ. Κρέμμο σε ένα έγγραφο του το 1774 στα Φωκιάνα, και σε μια γραπτή ένορκη εξέταση του ληστή Τριαντάφυλλου Καρατζόπουλου από έναν υπομοίραρχο Κάππο το 1849, όπου αναφέρεται ότι μεταξύ των ληστών ήταν και ο Σαρακατσάνος Στέργιος Μαλλιάρος.

Σαρακατσαναίοι αποκαλούνταν αλλά αποκαλούνται και σήμερα ακόμη από πολλούς κατοίκους των πόλεων και των χωριών λανθασμένα και Βλάχοι, χωρίς έχουν απολύτως καμία σχέση με τους πραγματικούς Βλάχους. Γενικά η λέξη Βλάχος είναι μια λέξη η οποία χρησιμοποιείται ευρύτατα στο ελληνικό λεξιλόγιο, αποκαλώντας Βλάχους τους Έλληνες πολίτες οι οποίοι ασχολούνται αποκλειστικά ή συμπληρωματικά με την κτηνοτροφία, και κατ' επέκταση τους ανθρώπους της υπαίθρου και των χωριών, ντυμένους με χωριάτικα ρούχα και που έχουν κατ' αυτούς χαμηλό μορφωτικό επίπεδο γραμματικών γνώσεων και εκλεπτυσμένους τρόπους συμπεριφοράς και ομιλίας. Βλάχοι όμως είναι και πρέπει να αποκαλούνται οι πραγματικοί Βλάχοι, οι οποίοι είναι γνήσιοι Έλληνες και ασκούν και πολλά άλλα επαγγέλματα εκτός από το επάγγελμα του κτηνοτρόφου όπως, έμποροι τεχνίτες, ασημουργοί, χτίστες, ξυλουργοί, επιστήμονες, πολιτικοί κ.λ.π. και ομιλούν παράλληλα με τη μητρική ελληνική γλώσσα και τη βλάχικη, η οποία είναι ένα παραφθαρμένο λατινόφωνο γλωσσικό ιδίωμα, είναι δηλαδή δίγλωσσοι Έλληνες. Όσον αφορά την προέλευση των Βλάχων είναι σίγουρο ότι είναι γνήσιοι αυτόχθονες Έλληνες, οι οποίοι κατά τη διάρκεια της Ρωμαιοκρατίας, επιστρατεύθηκαν κυρίως στην περιοχή της Ηπείρου, της δυτικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας σαν φύλακες των ορεινών διαβάσεων της Εγνατίας οδού. Έτσι ήρθαν σε

στενή επαφή με τους Ρωμαίους και έμαθαν συν το χρόνω και τη λατινική γλώσσα, εξέλιξη της οποίας αποτελεί η σημερινή βλάχικη γλώσσα.

Οι Σαρακατσαναίοι μέχρι το 1946- 1947 ζούσαν νομαδική ζωή, περνώντας σαν γνήσιοι νομάδες καλοκαίρια στα πλούσια λιβάδια των ορεινών περιοχών της Ελλάδας με το θαυμάσιο υγιεινό κλίμα και την πλούσια σοδειά σε γάλα, κρέας και γαλακτομικά προϊόντα, τους δε χειμώνας στους κάμπους και τις παραθαλάσσιες περιοχές με το ήπιο κλίμα και τις μικρές χιονοπτώσεις, τα χειμαδιά όπως τα έλεγαν.

Η μετακίνηση από τα χειμαδιά προς τις βουνοκορφές τα λιβάδια, γίνονταν την άνοιξη μετά τη γιορτή του αγίου Γεωργίου, πριν πιάσουν οι πολλές ζέστες στους κάμπους, να έχουν λιώσει τα χιόνια στα βουνά να έχουν βλαστήσει τα πράσινα χορτάρια, και το φθινόπωρο μετά τον άγιο Δημήτριο πριν αρχίσουν τα μεγάλα κρύα και οι πρώτες χιονοπτώσεις. Το όλο νοικοκυριό και τα υπάρχοντά τους τα μετέφεραν οι Σαρακατσαναίοι φορτωμένα

δικά τους άλογα, δημιουργώντας έτσι ένα μεγάλο караβάνι (συγγέρι) το οποίο οδηγούσε τραβώντας το πρώτο άλογο από το καπίστρι (σιουρτάρι), μια νεόνυμφη ντυμένη με την ωραία νυφιάτικη φορεσιά της, πάντα υπό την καθοδήγηση και το άγρυπνο βλέμμα του τσέλιγγα.

Τις μετακινήσεις αυτές μας τις περιγράφουν πολύ παραστατικά τα παρακάτω τραγούδια για μεν την ανοιξιάτικη το,

*Βουνά μου σας παρακαλώ, για κάντε μου μια χάρη.
Λιώστε τα χιόνια γρήγορα, να βγάλει η γης χορτάρι,
βγουν οι βλάχοι στα βουνά, οι Σαρακατσαναίοι,
βγουν τα λάια πρόβατα, με τα λαμπρά κουδούνια.*

για δε τη φθινοπωρινή το,

*Παιδιά μ' πήρε χινόπωρος, πήραν τα πρωτοβρόχια,
καραβάνια κίνησαν των Σαρακατσαναίων,
φύγουν για τα χειμαδιά να παν να ξεχειμάσουν,
καλό χειμώνα βρε παιδιά, να καλοανταμωθούμε.*

συνέχεια στο επόμενο φύλλο

Μια σαρακατσάνα, που διαπρέπει...



Παναγιώτα Καντή
Αντιπρύτανης-καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Τομέας Θεωρητικής Φυσικής,
Τμήμα Φυσικής,
Σχολή Θετικών Επιστημών,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Καταγωγή-οικογένεια

Γεννήθηκε από σαρακατσάνους γονείς στην Παραλίμνη Γιαννιτών, όπου παρακολούθησε το Δημοτικό Σχολείο.

Γονείς της: Καντής Θεόδωρος του Αθανασίου (Φλωρο-Καντής, που ήρθε στην Παραλίμνη από την Σκοτούσα Σερρών) και της Παναγιώτας (το γένος Μαργιούλα) και μητέρα η Ελευθερία, κόρη του Βασ. Μαλιακόβα και της Ευαγ. Θεοδωράκου από την Μεγάλη Στέρνα Κιλκίς.

Σύζυγος: Δέδες Αθανάσιος, καθηγητής Φυσικής στο Παν/μιο Ιωαννίνων και έχουσε ένα γιο.

Φοίτησε στο Β' Γυμνάσιο και στο Β' Λύκειο Γιαννιτών με τιμητικές διακρίσεις για έξι (6) συνεχόμενα χρόνια. Το 1988 μετά από πανελλαδικές εξετάσεις εισήχθη στο Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Εκπαίδευση

Έλαβε πτυχίο Φυσικής από το Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων το 1992. Από το ίδιο Ίδρυμα έλαβε και το Διδακτορικό Δίπλωμα στη Θεωρητική Φυσική το 1998. Το 2005, στα πλαίσια της επιμόρφωσής της ως μέλος ΔΕΠ, έλαβε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδικότητας στην «Διδασκαλία και Εκμάθηση στην Ανώτατη Εκπαίδευση» από το

Τμήμα Παιδαγωγικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου του Durham της Μεγάλης Βρετανίας.

Ακαδημαϊκές θέσεις

1998-2000: Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια στο School of Physics and Astronomy, Πανεπιστήμιο της Minnesota, Minneapolis, USA

2000-2001: Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια στη Scuola Normale Superiore, Pisa, Italy

2001-2003: Μεταδιδακτορική

Υπότροφος στον Θεωρητικό Τομέα του Κέντρου Πυρηνικών Ερευνών (CERN), Geneva, Switzerland
2003-2004: Junior staff member (PPARC Advanced Fellow) στο Rudolf Peierls Centre for Theoretical Physics, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, United Kingdom

2004-2006: Lecturer/Reader στο Department of Mathematical Sciences, University of Durham, United Kingdom

2006-2016: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Φυσικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

2016- ... : Καθηγήτρια στο Τμήμα Φυσικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Ερευνητικό έργο

Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην περιοχή της Βαρύτητας και της Κοσμολογίας και ειδικότερα στην γέννηση και εξέλιξη του σύμπαντός μας, στις ιδιότητες των μαύρων οπών και στην διατύπωση θεωριών βαρύτητας πέρα από τη Γενική Θεωρία Σχετικότητας του Α. Αϊνστάιν. Το ερευνητικό της έργο περιλαμβάνει: 73 δημοσιεύσεις σε διεθνή περιοδικά με κριτές, 15 πρακτικά συνεδρίων, 3 κεφάλαια σε βιβλία, 1 βιβλίο/πρακτικά συνεδρίου (co-editor).

Άξια προαγωγή



Νέος Υπαρχηγός της Αστυνομίας είναι από 19/03/2023 ο Γιώργος Δούβαλης, Σαρακατσάνος από τη μάνα του (Ευδοξία Περ. Καρβούνη)

Γεννήθηκε στο Τσεπέλοβο Ιωαννίνων το 1966.

Κατατάχθηκε στο Σώμα της Ελληνικής Αστυνομίας το 1985, ενώ αποφοίτησε από τη Σχολή Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας το 1993.

Ολοκλήρωσε ευδόκιμα τις σπουδές του στο Τμήμα Επαγγελματικής Μετεκπαίδευσης Επιτελών Στελεχών της Ελληνικής Αστυνομίας το 2006.

Παρακολούθησε το Σχολείο Επιμόρφωσης Αστυνομικών Διευθυντών το 2014.

Επίσης, έχει παρακολουθήσει διάφορα προγράμματα επιμόρφωσης και εκπαίδευσης, ενώ ήταν και εκπαιδευτής στις Σχολές της Αστυνομικής Ακαδημίας σε θέματα επιχειρησιακής ανταπόκρισης και τακτικής.

Εξερχόμενος από τη Σχολή Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας τοποθετήθηκε σε διάφορες αστυνομικές υπηρεσίες, κυρίως της Θεσσαλονίκης.

Τον Ιούλιο του 2019 προήχθη στον βαθμό του Υποστρατήγου και την 31/03/2022 προήχθη στο βαθμό του Αντιστρατήγου και τοποθετήθηκε ως Γενικός Επιθεωρητής Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος.

Συχαρητήρια και Αρχηγός

ΥΦΑΝΤΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ. Η ΒΕΛΕΝΤΖΑ.

των Γεώργιου Τσουμάνη

Το σπουδαιότερο ίσως υφαντό των Σαρακατσαναίων ως προς τη χρηστική του αξία ήταν η βελέντζα. Χοντρό μάλλινο υφαντό που χρησιμοποιείτο για να σκεπάζονται τα μέλη της οικογένειας. Μέσα στα αχυρένια καλύβια όπου έμεναν οι Σαρακατσαναίοι κυρίως τους κρύους μήνες του χρόνου, θα έπρεπε να προστατεύονται με αυτό όσο καλύτερο μπορούσαν. Οι βελέντζες λοιπόν ήταν το ιδανικότερο υφαντό για το κρύο. Φτιαγμένα με μαλλί προβάτου, το σπημόνι¹, το υφάδι και ο φλόκος², ήταν σχεδόν αδιαπέραστη από το κρύο.

Οι βελέντζες γίνονταν σε μεγάλη ποικιλία ως προς τα μεγέθη και τον χρωματισμό τους. Μεγάλες που να σκεπάζονται με άνεση δύο άνθρωποι μαζί, μικρότερες για ένα άτομο, για παιδιά οι λεγόμενες βελεντζούλες, αλλά και ακόμα μικρότερες για να σκεπάζουν τις σαμανίτσες των μικρών παιδιών. Ήταν κατά κανόνα δίφυλλες και τρίφυλλες. Το κάθε φύλλο μιας μεγάλης βελέντζας, ήταν κάτι παραπάνω από μισό μέτρο πλάτος. Το μήκος της πλησίαζε τα δύομισι μέτρα. Σε ό,τι αφορά το σχεδιασμό και τα χρώματα ήταν μονόχρωμες, σε πολλά χρώματα, με ρόμβους, με μαιάνδρους (το κλειδί της πόλης), με μύτες, με τετράγωνα γύρω-γύρω σε όλο το υφαντό, με κούπες. Ανοιχτόχρωμες και με σχέδια για τους νεότερους, περισσότερο απλές και σκουρόχρωμες για τους ηλικιωμένους και γεροντότερους.

Ποτέ δεν χρησιμοποιούνταν για στρώσιμο κατάχαμα. Ο μεγάλος εχθρός του μάλλινου ρούχου είναι η υγρασία. Ειδικά η βελέντζα όταν κρατήσει για πολύ χρόνο υγρασία κόβεται και διαλύεται εντελώς. Καταστρέφεται. Έτσι οι νοικοκυρές φρόντιζαν να τις αερίζουν τακτικά. Η βελέντζα ως στρωσίδι χρησιμοποιήθηκε αργότερα στα σπίτια, όταν οι Σαρακατσαναίοι και οι κάτοικοι της υπαίθρου σταμάτησαν να ζουν σε καλύβες και καλυβόσπιτα.

Τα ανύπαντρα κορίτσια φρόντιζαν στις προίκες τους να έχουν πολλές βελέντζες. Πρωτίστως για το νοικοκυριό τους. Από αυτές μερικές θα δωρίζονταν σε στενούς συγγενείς του γαμπρού. Οι Σαρακατσάνες στο γάμο τους είχαν τη συνήθεια να δίνουν δώρα σε πολλούς καλεσμένους τους. Ζώματα τα έλεγαν. Κατά κανόνα οι Σαρακατσάνες στις προίκες τους είχαν το λιγότερο δέκα βελέντζες.

Μπορώ να πω ότι ο κάθε ηλικιωμένος Σαρακατσάνος και Σαρακατσάνα είχαν τη δική τους βελέντζα. Εκεί μέσα κουλουριάζονταν για να κοιμηθούν όντας υποχρεωμένοι να αντιμετωπίσουν το κρύο σε πολλές περιστάσεις. Την άνοιξη στα βουνά μέχρις ότου ο καιρός να ζεστάνει, το χειμώνα στα χειμαδιά που κατέβαιναν, στη στράτα που περπατούσαν Άνοιξη-Φθινόπωρο και για διάστημα αρκετά μεγάλο που σε πολλές περιπτώσεις ξεπερνούσε και τις δύο εβδομάδες.

Χαρακτηριστικό είναι ότι οι γεροντότεροι που έμεναν στις στάνες όταν δεν μπορούσαν πλέον να προσφέρουν εργασία στα κοπάδια, τη βελέντζα δεν την αποχωρίζονταν από τις πλάτες τους στο κονάκι. Και όταν τύχαινε κανείς να αρρωστήσει, η βελέντζα ήταν το «αναρωτήριο». Η ζέστη που προσέφερε στον ασθενή, μαζί με την όποια φροντίδα από μέρους των άλλων μελών, λειτουργούσε και ως μέσον ψυχοθεραπείας. Σκεπασμένος «τλουπωμένος» ο άρρω-

στος κυριολεκτικά ολόκληρος μέσα σε αυτήν, ένιωθε ότι μόνο εκεί θα μπορέσει να αναρρώσει. Αυτή ήταν το ιδανικότερο μέσο προστασίας και θαλπωρής. Εικόνες συχνές αυτές της προφύλαξης των ηλικιωμένων Σαρακατσαναίων μέσα στις βελέντζες τους, για όσους ζήσαμε σε κονάκια και βιώσαμε τις μετακινήσεις. Ύστερα από κάποιο δυσάρεστο γεγονός, ξαφνικής αδιαθεσίας, αρρώστιας, θανάτου συγγενικού ή γνωστού προσώπου, μέσα σε αυτές οι ηλικιωμένοι κατέφευγαν και ένιωθαν ανακούφιση και ασφάλεια.

Τόσο μεγάλη ήταν η δύναμη της προστασίας της βελέντζας για όλους όσους είχαμε εμπειρίες από τη σκληρή ζωή της υπαίθρου που την θεωρήσαμε τόσο αναγκαία και την μεταφέραμε ως απαραίτητη για τη ζωή μας- τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια- και στον αστικοποιημένο τρόπο που ακολούθησε. Ήταν ίσως το μοναδικό υφαντό που πήραμε όσοι πλέον θα έπρεπε να ζήσουμε αλλού, γιατί επιλέξαμε να φύγουμε από το επάγγελμα του κτηνοτρόφου. Δεν θα ξεχάσω τόσο συνειδητά προσωπικά το έκανα, όταν για



πρώτη φορά στις αρχές τις δεκαετίας του 1980 διορίστηκα δάσκαλος στη Μακεδονία. Δύο αντικείμενα είχα μαζί μου ταξιδεύοντας με το λεωφορείο. Μια μεγάλη πλαστική βαλίτσα που είχα από στρατιωτής με τα λιγοστά ρούχα μου και μια άσπρη πάνινη σακούλα. Εκεί μέσα η μάνα μου είχε σακιάσει καλά μια τεράστια κατακόκκινη βελέντζα. Ήταν σίγουρη ότι όπου και αν έμενα, σε όποιο χωριό και αν με τοποθετούσαν στην εκπαίδευση, με τη βελέντζα δεν θα κρύωνα για να αρρωστήσω. Αυτό θεώρησε ότι ήταν το πλέον απαραίτητο αντικείμενο που έπρεπε να έχω μαζί μου. Το ίδιο σχεδόν σίγουρος ήμουν και εγώ.

Τα χρόνια όμως πέρασαν οι καιροί άλλαξαν, οι Σαρακατσαναίοι εγκατέλειψαν τον ποιμενικό τρόπο ζωής των μετακινήσεων εγκαταστάθηκαν

μόνιμα. Ο νέος τρόπος ζωής με την πληθώρα των βιομηχανικών προϊόντων άλλαξε τη ζωή μας και τη χρήση των μάλλινων υφαντών. Η βελέντζα δεν χρησιμοποιείται πια ως βασικό είδος κλινοσκεπάσματος. Αντικαταστάθηκε από άλλα περισσότερο χρηστικά. Συνήθως σήμερα όπου υπάρχει, χρησιμοποιείται για στρώσιμο στα σαλόνια και στα υπνοδωμάτια. Η χρήση της είναι μάλλον διακοσμητική παρά ουσιαστική.



Βάντα μάλλινου νήματος (γνέματος)

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε κάποιες λεπτομέρειες ως προς την τρόπο κατασκευής της. Μια μεγάλη βελέντζα για να γίνει ήθελε τέσσερα κεφάλια διασίδι, δηλαδή 120 κλωστές στο σπημόνι. Υπολόγιζαν το μήκος του σπημονιού να είναι πεντέμισι ωριές³. Το πλάτος του ήταν κάτι παραπάνω από μισό μέτρο, όσο έπιανε το σύνολο των 120 κλωστών. Κατά την ύφανση το φύλλο που τελείωνε κόβονταν, δένονταν στις άκρες με κόμπους για να μην ξεφτίζει και στη συνέχεια ακολουθούσε η ύφανση του επόμενου. Συνήθως μια κανονική βελέντζα είχε τρία φύλλα. Δεν έλειπαν ωστόσο και οι μικρότερες. Κάθε νοικοκυρά ανάλογα με τις ανάγκες της οικογένειας φρόντιζε και για τις βελέντζες που θα έφτιαχνε. Το χτένι που χρησιμοποιούσαν έπρεπε να έχει 120 θύρες. Επίσης τα μιτάρια να χωράνε οκτώ κεφάλια διασίδι, διπλάσιο δηλαδή από τον αριθμό κλωστών που χρειάζονταν. Και αυτό γιατί στο ένα μιτάρι περνούσε η πρώτη κλωστή και στο άλλο η δεύτερη και ούτω καθεξής. Το κάθε διπλάδι μιτάρι έπαιρνε κλωστή ανά δύο θέσεις. Το μήκος του φλόκου το υπολόγιζαν να είναι ίσα με δύο χεριές⁴. Όπως τον περνούσε η υφάντρα με το χέρι της στο σπημόνι, τον χώριζε στα δύο. Το υφάδι της βελέντζας δεν ήθελε ψιλό γνέσιμο. Αυτό γίνονταν με τη δρούγα και μαζεύονταν σε βάντες. Η δρούγα ήταν χοντρό αδράχι με σφοντύλι και η υφάντρα έγνεθε καθιστή. Στήριζε το μαλλί κάτω από ένα βαρύ αντικείμενο ή με τα πόδια της, με το ένα της χέρι το τραβούσε λίγο-λίγο και με το άλλο περιστρέφοντας τη δρούγα με τη βοήθεια του σφοντυλιού δημιουργούσε το νήμα του υφαδιού.

Ανάλογα με το χρώμα που ήθελαν να δώσουν στη βελέντζα έβαφαν και τις βάντες. Στη συνέχεια μάζευαν τα μασούρια, που ήταν η ποσότητα του υφαδιού που μπορούσε να πάρει μια σαίτα. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι τα νήματα στην κατασκευή της βελέντζας ήταν βαμμένα από πριν. Με το τελείωμα της ύφανσης στο αργαλειό η βελέντζα έπρεπε να πάει στη νεροτριβή. Να «γεννωθεί» από το χτύπημα του νερού και να είναι έτοιμη προς χρήση. Στη νεροτριβή με την περιστροφή στο νερό και το χτύπημα, τα μάλλινα νήματα απλώνουν, αποκτούν μεγαλύτερο όγκο και σφίγγουν μεταξύ τους. Αυτό είναι και το τελικό στάδιο της κατασκευής της το λεγόμενο «γέννωμα».

1 Οι κάθετες κλωστές σε ένα υφαντό ονομάζονται σπημόνι και οι οριζόντιες υφάδι. Το σπημόνι είναι οι κλωστές που περνιούνται στον αργαλειό και κρατιούνται τεντωμένες ώστε να περνάει ανάμεσά τους το υφάδι.

2 Φλόκος είναι οι μάλλινες κλωστές της βελέντζας που προεξέχουν και καλύπτουν όλη την επιφάνειά της.

3 Ωριά είναι το μήκος που αντιστοιχεί στο άνοιγμα των χεριών ενός ανθρώπου. Υπολογίζεται ότι είναι ίσο με το ύψος του.

4 Η χεριά αντιστοιχεί με το πλάτος της παλάμης του χεριού.

EKME

ΑΝΩΝΥΜΗ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Διευθύνων Σύμβουλος: Ιωάννης Β. Καρυώτης

Σοφίας Βέμπο 6, 570 08 Εξέδωρος, Θεσσαλονίκη

Τηλ: (+302310) 755.085, 755.260

Φαξ: (+302310) 755.104,

E-mail: ekme@ekme.gr



ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ & ΜΕΛΕΤΩΝ

Αφοι Γρ. Σαμορέλη Ο.Ε.

Καντούνη 7 Γηροκομείο
afoisamorelh@yahoo.com

Τηλ/Fax: 210 6913339
Κiv: 6977 392266 6977 808764

Άγνωστα και σπάνια κείμενα για τους Σαρακατσάνους

Έν' Αθήναις, τῆ 23 Σεπτεμβρίου 1894 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η Μαρία του Λαλά

Στην εφημερίδα "Η φωνή της Ηπείρου" 24/09/1894 δημοσιεύεται από τον ανταποκριτή της στο Λούρο ένα πολύ ενδιαφέρον κείμενο που αναφέρεται στο κλέψιμο της Σαρακατσάνας Μαρίας του Λαλά από τον επίσης Σαρακατσάνο Κώστα Κάκο. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, η κλοπή γινόταν για λογαριασμό του Τούρκου αγά του Λούρου Φουάτ μπέη. Η Μαρία αρνήθηκε το γάμο και οι δράστες καταδικάστηκαν. Η Μαρία Τσουμάνη (Λαλά) ήταν κόρη του Δημήτρη Λαλά και είχε αδέρφια τον Διονύση, τον Νίκο, τον Κώστα και την Ελένη Ι. Γόγολου. Ήταν εγγονή του μεγαλοτσέλιγκα του 19ου αιώνα Θόδωρου Τσουμάνη (Γεροθόδωρου). Παντρεύτηκε κάποιον Κατσαμπίρη από την περιοχή της Βόνιτσας. Επικοινωνήσαμε με αρκετούς από απογόνους των αδελφών της στην Ήπειρο, κάποιιοι κάτι είχαν ακούσει, αλλά ήξεραν πολύ λίγα στοιχεία. Περισσότερο μας διαφώτισαν ο Ν. Μ. Γιαννακός και ο Νίκος Π. Τσουμάνης. Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους ήταν πολύ όμορφη και πολλές φορές προσπάθησαν να την κλέψουν. Μάλιστα για να την κρύψουν την έντυσαν όταν ανέβαινε το καραβάνι με ρούχα γριάς. Για το κλέψιμό της υπήρχε και κάποιο τραγούδι, που κανένας όμως δεν θυμόταν. Παράκληση όποιος γνωρίζει κάτι, ας το διασώσουμε. Αξίζει.

Ευχαριστούμε τον Θανάση Στράτη από τη Ντάρα (Ελαία) για την αποστολή του φύλλου.

ΕΚ ΛΟΥΡΟΥ

Η Μαρία του Λαλά και ο Φουάτ βέης. Ο Τραπεζιανός μάγος κλή πασάς έκτισε τα *Λιθάρια*, φρούριον εν Ίωνίνους δυνατόν, και πολλά άλλα κτίρια, με άγγαρια, ίππων, και ο Φρασιαλίτης Φουάτ βέης μικρός, κλή πασάς ένταυθα, έκτισεν οικίαν με ευρωπαϊκόν μιν σχέδιον, αλλά πρὸς μίμησιν τοῦ Τραπεζιανῆ, και αὐτός άγγαρια σχέδον άγγάρευεν ὅλους τοὺς τελλιγκαῖους Σαρακατσάνους και ἀρδαντωδισαχοῦς, ὡς και τινὰς Βουδασιώτας, αἰτινας ἐφάρτωναν ἀπὸ τῆν Σαλαῶραν εἰς Ίωάννινα ἑμπορεύματα ὄθθεν και αὐτοὶ εἶνε ἰδιοὶ του ραγιάδης, νταμὶ τοὺς ἀγαπάει, και ἔν ἔν ἐπήγαγαν καὶ πρὸ κουβαλίσεων λιθάρια, πλάκας, ἀπὸ μεγάλο διάστημα, και σάνδια ἀπὸ Ίωάννινα ἔκου ἀγώγιου, ἴδαναι τοὺς πλῆσιον και προσταυομένους κκακούργους και τοὺς ἐκλερταν ἄλλα κτλ., ἀκ τούτο και αὐτοὶ οἱ καυμένοι καυχῶνται καὶ ὀνομάζονται ραγιάδης τοῦ Φρασιαλή Φουάτ βέη.

Ο Φουάτ βέης κερναι και άλλα θαύματα εἰς περιήμους διὰ τῆν ἱερωσύδα, εὐροῖαν και λογικότητα Θόδωρος Τζουμάνης, ὅστις ἔχων τῆν ἰκανότητα καὶ ἑμιλήθη με πασάδες και ὑπουργούς, ἔς ἦτον τζέλιγγας Σαρακατσάνος ἀπέβησε πρὸ χρόνων και ἔβρασε δύο υἱούς, Λαλάν και Παῦλιν· ὁ Λαλάς ἔχει μεταξὺ τῶν τέκνων του θυγατέραν Μαρῶν ὀμοιωτάτην. Ο τῆς ἰδῆς ἐν Νέῳ Λούρῳ ἑπαρχίας μας μικρὸς ἄλλος, Φουάτ βέης ἤρασθη τῆν Μαρῶν, ἀλλὰ ἐστὶ Τζουμάνικα Κονάκιαδὴν ἑμπορεύσει καὶ προχωρήσει μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῶν σκοπῶν του ἴδαναι ἵνα τζουμάνων του Σαρακατσάνου Κωνσταντῆ Κάκου καὶ τῆν ζητήση διὰ συζυγον, ἀλλ' ἡ Μαρῶν

και γυνὴ τις ἐν τῶν ἡθελαν ὡς πρόστρυον και κκακούργον. Πέρου λοιπόν, ὁ Φρασιαλῆς τυφλωθεὶς ἀπὸ τῶν σκοπῶν του, ἴδαναι συνδρόμην τοῦ Κωνσταντῆ Κάκου ἀπὸ τοὺς ἰδιοὺς του, καλ-τῆδες ὄθθεν τῆς ριζῆ και ἔρπαξαν τῆν Μαρῶν τῆν παρίλαβεν ὁ Κωνσταντῆς εἰς τὴ ὄραση και 15 περίπου ἡμέρας τοὺς ἔχασεν και ὁ βέης τότε ἰ. Μαρῶν εἶπε τοῦ Κωνσταντῆ καὶ βγαῖν στα κονάκια διὰ καὶ στεφανωθεῖν. Ἄλλα ἐπλησίασαν ἐστὶ κονάκια τῶν ἄντρα και ἔπηγε ἐπὸν πατέρα της ἔμεινε ὁ Κωνσταντῆς και ὁ βέης ἐστὶ κρῖα τοῦ λουτροῦ, ἐν ἔπαυσεν ὅμως ὁ καυμός τοῦ βέη και ῥίτες ἴδαναι πάλιν δύο ἰδιοὺς του και ἄλλους Σαρακατσάνους του τῆ Κωνσταντῆ και ἔαξαν ἰδῶραν τῆς οἰκογενείας Λαλά Τζουμάνη ἐπὸν καυμῶν τοῦ Γιαννίου τοῦ ἴδαναι ἐστὶ βουνά τοῦ Ζαγορροῦ τῶν Μαιῶν και ἔξανπαρῆσαν τῆν Μαρῶν. Ἄλλ' ἡ ἀπαγωγὴ αὐτῆς ἔγινε τυφλὴ και ἀσπασος, ὅτι τῆν ἔκου ἰδῶσιον σχέδον τῶν ὀφθαλμῶν του γαν, δι-οικητοῦ Χιζῆ πασά, ὅστις μαθὼν τὸ κκακούργημα ἴδαναι τ' ἀναγκαῖα μέτρα και συνίλα-θε τοὺς κκακούργους, ἰλευθῆρσαι τῆν Μαρῶν και ἀνικαλωθε ὁ τοῦ βέη σκοπὸς ἀπὸ τοὺς δύο ἀνθρώπους του, και ἀμείως τηλεγραφικῶς προσε-κλήθη εἰς Ίωάννινα ὁ βέης εἰς τῶν ἀρμυδίων ἀρ-χῆν, ἀλλ' ἤρνηθη και ἰσποτεύθη ἡ ἀρνησίς του. Ἡ Μαρῶν εἰς τὰς ἀνακρίσεις της εἶπε: εἶδὼν πανδρόμην τῶν Κωνσταντῆ Κάκου, ὅτι αὐ-τὸς με ἴδαναι ὡς συζυγον, ἀλλὰ καὶ με παραδόση τοῦ Φουάτ βέη του, ὅς τῆς ἔλαγαν πέρου ἐστὶ ἰδιοὺς της ὁ βέης και προσταύτης ὁ καὶ ἄλλο καὶ καὶ τοὺς ἄλλοι ἡ εἰσαγγελία ἔχουκαταβῆσαν τῶν Κωνσταντῆ Κάκου και τοὺς συ-νεργούς του.

Χορός 28 Ιανουαρίου 2023



Ύστερα από τρία χρόνια αναγκαστικών μέτρων περιορισμού και απομόνωσης, η Αδελφότητα αποφάσισε να οργανώσει τον ετήσιο χορό της στην Αθήνα με σκοπό να ανταμώσουν τα μέλη της και οι φίλοι, να θυμηθούν, να γλεντήσουν σε ένα γνήσιο Σαρακατσάνικο γλέντι.

Ένα εγχείρημα όχι και τόσο εύκολο, αφού άλλωστε η αιτία της απομόνωσης δεν έχει εκλείψει οριστικά, και ορισμένοι εξακολουθούν να έχουν τις, δικαιολογημένες σε ένα βαθμό, επιφυλάξεις τους. Τολμήσαμε, μπορούμε να πούμε, πιστεύοντας πως αν και φέτος δεν οργανωθεί ο χορός, οι δυσκολίες για την επόμενη χρονιά ίσως είναι μεγαλύτερες. Πιθανόν, από

δω και πέρα, κάπως έτσι θα πορευόμαστε. Δικαιωθήκαμε, όχι τόσο από την προσέλευση του κόσμου, αλλά περισσότερο από τη συμμετοχή της νεολαίας που ήταν εντυπωσιακή. Ένα πραγματικά αισιόδοξο μήνυμα.

Ευχαριστούμε τα περίπου 20 παιδιά του χορευτικού που μας ταξίδεψαν στο παρελθόν και μας γέμισαν αισιόδοξία για το μέλλον.

Ευχαριστούμε όσους ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμά μας και ήταν μαζί μας στο γλέντι.

Ευχαριστούμε τον Αλέξανδρο



Τσουμάνη, τον Νίκο Γιαννακό, τον Αποστόλη Τιμπλαλέη και τα άλλα παιδιά της κομπανίας τους για την γνήσια απόδοση των παραδοσιακών τραγουδιών.

Ένα μικρό δείγμα από το χορό μας μπορείτε να δείτε μέσα από το οπτικο-ακουστικό υλικό που παρατίθεται στο facebook, όχι για να ζηλέψουν όσοι δεν ήρθαν, αλλά να παρακινήσουμε και άλλους Σαρακατσάνιους Ηπειρώτες της Αττικής να έρθουν κοντά στην Αδελφότητα, κοντά στην παράδοση.



Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Σαρακατσαναίων Αλεξάνδρεια Ημαθίας 17-18-19 Μαρτίου 2023. Συνδιάσκεψη Προέδρων-Χοροδιδασκάλων και ετήσια Γενική Συνέλευση

Το Σάββατο 18 Μαρτίου 2023 πραγματοποιήθηκε η θεσμοθετημένη από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Σαρακατσαναίων (Π.Ο.Σ.Σ.) συνδιάσκεψη Προέδρων και Χοροδιδασκάλων στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αλεξάνδρειας Ημαθίας. Παρουσία προέδρων και χοροδιδασκάλων, αλλά και αντιπροσώπων και μελών των συλλόγων, παρουσιάστηκαν, ενδιαφέρουσες εισηγήσεις από τους καθηγητές Φυσικής Αγωγής κ. Κωστούλα Σοφία και κ. Γιαννιό Σπύρο για ζητήματα που αφορούν τη σκηνική παρουσία των χορευτικών των συλλόγων και τη συμμετοχή τους σε δράσεις με τρόπο που να μαρτυρά προσήλωσή και σεβασμό στην παράδοση. Το θέμα συζητήσης προκάλεσε έναν γόνιμο και ενδιαφέροντα διάλογο με τοποθετήσεις συνέδρων με σημαντική διαδρομή στο οργανωμένο πολιτιστικό κίνημα των Σαρακατσαναίων.

Η Συνδιάσκεψη συνεχίστηκε με παρεμβάσεις πολλών συνέδρων για μεί-

ζονα θέματα που αφορούν τη λειτουργία των συλλόγων Σαρακατσαναίων και της Π.Ο.Σ.Σ. Ειδικότερα διατυπώθηκαν απόψεις για το Πανελλήνιο Αντάμωμα στο Πετρούλι, την επικαιροποίηση του Κώδικα Δεοντολογίας της Π.Ο.Σ.Σ. και τη βιωματική προσέγγιση της παράδοσης με συνέχιση των υπαρχουσών δράσεων όπως είναι η βιωματική Σαρακατσάνικη κατασκήνωση αλλά και ανάληψη νέων.

Οι εκδηλώσεις συνεχίστηκαν την επόμενη ημέρα, με την ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση της Π.Ο.Σ.Σ. στην οποία ο πρόεδρος της Π.Ο.Σ.Σ. κ. Μουτσιάνας Ν. Γεώργιος παρουσίασε το έργο της Ομοσπονδίας αναφέροντας τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες της για την επίλυση θεμάτων των Σαρακατσαναίων και την προώθηση της Σαρακατσάνικης παράδοσης.

Συγχαρητήρια στον Τοπικό Σύλλογο του Ν Ημαθίας για την άρτια οργάνωση και φιλοξενία



Ορειβατικός σύλλογος Σκλίβανης Ιωαννίνων

Φίλοι Σαρακατσάνιοι, αναγνώστες της εφημερίδας "τα σαρακατσάνικα χαιρέτηματα" με την παρέμβασή μας, η πρόθεσή μας είναι να γίνει γνωστή η εκδήλωση που θα πραγματοποιηθεί στις 15/07/2023 στη Σκλίβανη Ιωαννίνων.

Τη χρονιά που πέρασε στις 22/07/2022 πραγματοποιήθηκε στη κεντρική πλατεία της Σκλίβανης για πρώτη φορά εκδήλωση με σαρακατσάνικα τραγούδια και χορούς με συμμετοχή χορευτικού συλλόγου Σαρακατσάνιων.

Η εκδήλωση είχε ομιλίες και αναφορά στον σαρακατσάνικο πολιτισμό και οργανώθηκε από τον Ορειβατικό Σύλλογο Σκλίβανης σε συνεργασία με τον φίλο μας Σαρακατσάνο τραγουδιστή Νίκο Γιαννακό που συμμετείχε με μια πλειάδα μουσικών και τραγουδιστών του σαρακατσάνικου πολιτισμού.

Οι λόγοι που θέλουμε να καθιερωθεί αυτή η εκδήλωση είναι να τιμήσουμε παλιότερες γενιές Σαρακατσάνιων, που ήρθαν νομάδες στη Σκλίβανη, οι οποίοι κατοίκησαν στη Σκλίβανη, δημιουργώντας πολυμελείς οικογένειες όπως Φερεντιναίοι, Γουλαίοι, Μαγκιοραίοι, Κατσαναίοι και Καραμπαίοι.

Στο πέρασμα του χρόνου αυτός ο πληθυσμός διασκορπίστηκε ευρύτερα και εντάχθηκε στον πληθυσμό του χωριού, όπου κυριαρχούν διαφορετικά έθιμα και παραδόσεις με πολλές όμως ομοιότητες. Όμως οι παλιότερες γενιές αλλά και οι νεότερες διατηρούν τις καταβολές τους και τον σεβασμό στις μουσικές και στα τραγούδια της σαρακατσάνικης παράδοσης.

Ο δεύτερος λόγος που θέλουμε να καθιερωθεί αυτή η εκδήλωση είναι να προβάλουμε και στη Σκλίβανη και στην ευρύτερη περιοχή, τις μουσικές και τα τραγούδια και γενικότερα τον πολιτισμό των Σαρακατσάνιων, που διακρίνονται από αξίες και ιδανικά. Κουλτούρα πνευματικής έκφρασης που κυριαρχεί σε πολλά μέρη της Ελλάδας, αλλά και στα Βαλκάνια. Πολιτισμός με ιδιαιτερότητα στα έθιμα και παραδόσεις στο ξεχωριστό ήθος στις μουσικές και στα τραγούδια τους. Ο πολιτισμός των Σαρακατσάνιων σε όλες τις εκφάνσεις του που αποτελεί μεγάλο πολιτιστικής έκφρασης και πρόθεσή μας είναι να προβληθεί και στην Σκλίβανη και ευρύτερα στην περιοχή της Δωδώνης.

Βεβαιώνουμε ότι η εκδήλωση δεν έχει εμπορική διάσταση. Καλούμε τους συλλόγους Σαρακατσάνιων της Ηπείρου να συμμετέχουν και να στηρίξουν με την παρουσία τους την εκδήλωση.

Καλούμε τα συμβούλια των Σαρακατσάνικων συλλόγων να ενημερώσουν τα μέλη τους για την εκδήλωση, προκειμένου να στηριχθεί από όλους για να έχει επιτυχία.

Η Σκλίβανη βρίσκεται 30 χιλιόμετρα από τα Ιωάννινα με πρόσβαση από Ιόνια οδό και από την έξοδο Τερόβου 5 χιλιόμετρα.

Η εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί "δεύτερη χρονιά" Σάββατο 15/07/2023 στην κεντρική πλατεία Σκλίβανης.

Θα ακολουθήσει ολονύχτιο γλέντι με τραγούδια και χορούς της Σαρακατσάνικης παράδοσης με συμμετοχή χορευτικών συλλόγων Σαρακατσάνιων και με πλειάδα μουσικών και τραγουδιστών Νίκο Γιαννακό, Κώστα Γαρέφι, Βαλάντη Γιαννακό κ.α

Σας περιμένουμε όλους!

Με εκτίμηση

ο πρόεδρος ορειβατικού συλλόγου

Σκλίβανης

Γιάννης Χρήστου.

ΜΙΚΡΟΚΕΙΜΕΝΑ του Θ.Γ. Γόγοηου

Κατάρες κι αναθέματα

Στο προηγούμενο φύλλο ασχοληθήκαμε με τον καλοπρωαίρετα λόγο των ευχών. Στο τωρινό σημείωμα λέω να ασχοληθούμε με τις κατάρες και τα αναθέματα, που βρίσκονται στον αντίποδα του ευχετικού λόγου. Τόσο οι ευχές, όσο κι οι κατάρες, ακόμη κι οι επωδές, είναι στοιχεία της φιλολογικής λαογραφίας, που έχουν τη ρίζα τους στην πίστη της μαγικής δύναμης του λόγου. Αν οι ευχές πηγάζουν από την πίστη στην ευεργετική δύναμη του λόγου, τα αναθέματα κι οι κατάρες ξεκινούν από την πεποίθηση ότι ο λόγος, στη μαγική του χρήση, μπορεί να αποβεί καταστροφικός. Αν οι ευχές φανερώνουν αγάπη, φιλία, φιλάνθρωπη γενικά συμπεριφορά, τα αναθέματα και οι κατάρες μας αποκαλύπτουν μίσος, απέχθεια και εκδικητική διάθεση.

Την αντιθετική τους σχέση υποδηλώνουν και οι ετυμολογίες των δυο λέξεων: Το ανάθεμα είναι μεταγενέστερη μορφή του ουσιαστικού **ανάθημα** = αφιέρωμα. Τα αναθήματα ήταν πολύτιμα αντικείμενα, αφιερώματα στους θεούς, όπως τα σημερινά τάματα στα διάφορα θρησκευτικά πρόσωπα της Εκκλησίας μας. Με τον καιρό όμως, η λέξη άλλαξε μορφή και σημασίες. Μιλώ για σημασίες, γιατί κατάληξε μια λέξη πολυσήμαντη. Ανάλογα με την θέση της στη συντακτική δομή του λόγου και τη σχέση της με τα συμφραζόμενα, αποκτά διάφορες νοηματικές αποχρώσεις: α) εκφράζει δυσανεμία π.χ. **ανάθεμά τους δεν μας άφησαν να κοιμηθούμε με τα τραγούδια τους** β) γίνεται έκφραση χαριτολογήματος π.χ. **ανάθεμά τη μας τρέλανε με τα σκέρτσα της** γ) εκφράζει αδυναμία π.χ. **παναθεμά με αν κατάλαβα τίποτε** κ.α. Ως λαογραφικός όρος είναι συνώνυμο της κατάρας. Διπλώνει τον τόπο και την ενέργεια του αναθέματος.

Η κατάρη προέρχεται από το αρχαίο ουσιαστικό **αρά** ή **αρή** = ευχή. Η αρχική σημασία της λέξης ήταν θετική. Με τον καιρό, όμως, άλλαξε και απέκτησε αρνητικό περιεχόμενο. Ταυτίστηκε με την **κατάρη** (κατά + αρά = βλάβη εναντίου κάποιου). Στις αρχαίες τραγωδίες η **Αρά** προσωποποιείται, γίνεται η θεότητα της καταστροφής, συνώνυμη των **Ερινύων**. Η κατάρη των γονέων, κυρίως, θεωρείται η πιο βαριά απ' όλες. Το επισημαίνουν ήδη οι αρχαίοι τραγωδοί: «**Όμοι πατρός δη νυν αραιά τελέσφοροι** = Αλίμονό μου τώρα τελεσφορούν οι πατρικές κατάρες»² Πάντως οι δυο λέξεις παρουσιάζονται συχνά ως αεχχώριστο ζεύγος στο λόγο:

«**Απ' τα βαρύ τ' ανάθεμα και τη βαριά κατάρη
Η γης αναταράχτηκε κι ο Κωσταντής εβγήκε**»

(*Παραλογή του Νεκρού Αδερφού*)

Όπως οι ευχές συνοδεύονται συχνά από τελετουργικές ενέργειες (φυλαχτά, χαϊμαλιά κ.ά.), το ίδιο συμβαίνει και με τα αναθέματα και τις κατάρες (μούντζες, πέτρες, ο λίθος του αναθέματος κ.ά.)³. Εδώ υπολανθάνει η δοξασία, ότι ο λόγος είναι πιο αποτελεσματικός, όταν συνοδεύεται από συγκεκριμένες τελετουργικές πράξεις.

Οι κατάρες και τα αναθέματα είναι και μια μορφή απελπισμένης αντίδρασης των ανίσχυρων απέναντι στους ισχυρούς:

Τρεις τουρκοπούλες κάθονταν στο κάστρο της Αθήνας

Μέρα και νύχτα έκλαιγαν, νύχτα και μέρα κλαίνε.

Τι είν' το κακό που έγινε φέτος το καλοκαίρι

Σηκώθηκε η κλεφτουριά κι αμπάρωσε τα κάστρα.

Ανάθεμάσε τρεις φορές σένα Σουλτάν Μαχμούτη

Όπου δεν στέλνεις τοπ χανέ να πολεμούν τα κάστρα

Θε να μας φάει η κλεφτουριά κι αυτοί οι Μοραίτες

(Σαρακατσάνικο τραγούδι, Κάρστεν Χεγκ,

Οι Σαρακατσάνοι, μια ελληνική φυλή σελ. 343).

Οι κατάρες και τα αναθέματα στρέφονταν, εκτός από τα ισχυρά πρόσωπα (βασιλιάδες, ηγέτες, διάφορους αξιωματούχους κ.ά.), και εναντίον τόπων, οι οποίοι συνδέονταν με κάποιο καταστροφικό γεγονός ή φαινόμενο. Στρέφονταν επίσης εναντίον φοβερών ασθενειών ή γενικότερα δυσάρεστων φαινομένων και καταστάσεων, όπως ήταν η ξενιτιά:

Θέλω να τα καταραστώ τα τρία βελαέτια.

Την Πόλη και τη Βουλγαριά και τη Βλαχιάν αντάμα.

*Της Πόλης τα κρασοπουλιά φουτιά να τα χει κάρει.
Της Βουλγαριάς τα πρόβατα κλαπάτσα να τα πιάσει.
Και της Βλαχιάς τις έμορφες χολόερα να τις μάσει.
Που λόγιασαν τον άντρα μου και πίσω δε γυρνάει.*

(Σαρακατσάνικα τραγούδια της Ηπείρου, έκδ. ΑΣΗΑ, Αθήνα 1983, σελ. 168).

Υπάρχουν επίσης τοπωνύμια που παραπέμπουν στις κατάρες, όπως είναι η διάβαση της παλιάς οδού Ηπείρου - Θεσσαλίας, πάνω από το Μέτσοβο που φέρει το όνομα **Κατάρη**, ονομασία που οφείλεται στο δύσβατο της περιοχής και στα πολλά αυτοκινητιστικά ατυχήματα που έλαβον χώρα εκεί.

Οι Σαρακατσάνιοι ήταν ιδιαίτερα εφευρετικοί στα αναθέματα. Οι αναθεματισμοί τους στρέφονταν κυρίως εναντίον των γονιών κάποιου ή του γένους (σόι). Συνήθως το ανάθεμα σχετιζόταν με το ρήμα **παραδίνω**. Το παραδίνω στην περίπτωση αυτή σημαίνει «παραδίδω κάποιον στο διάβολο», διαολοστέλνω, αναθεματίζω. Φράσεις όπως: «Μου παρέδωκε τ' μάνα κι τον πατέρα» σημαίνουν «μου αναθεμάτισε ή διαβολόστειλε τους γονείς μου». Παραθέτω μερικούς χαρακτηριστικούς αναθεματισμούς, όπως τους θυμάμαι «**Ανάθημα του κουμπόραχο τ' πατέρα σου**»⁴, «**Ανάθημα το τσιόβουλο τ' πατέρα σου**»⁵. Συχνά σ' αυτούς τους αναθεματισμούς παραλείπονταν η λέξη «ανάθεμα», ως ευκόλως εννοούμενη κι έτσι οι φράσεις γίνονταν πιο κοφτές και πιο αιχμηρές π.χ. *του τσιόβουλο τ' πατέρα σ' παλιοζάγαρο*.

Αν η λαϊκή ποίηση είναι ο προνομιακός χώρος των ευχών, όπως δείξαμε στο προηγούμενο φύλλο της εφημερίδας, το ίδιο συχνή είναι και η παρουσία των αναθεμάτων και της κατάρας. Τα παραδείγματα πολλά: α) ερωτικά αναθέματα «**Ανάθεμα ποιος μου 'ριξε τα μάγια στο πηγάδι/ και μάγεψε τον άντρα μου και θε να με χωρίσει ...**» β) αδερφική αγάπη: «**Ανάθεμά τον που το ειπεί, τ' αδέρφια δεν πονιούνται/ τ' αδέρφια σχίζουν τα βουνά και δέντρα ξεριζώνουν....**» γ) η κατάρη της μάνας: «**Όλες οι μάνες των παιδιών εύχονται να προκόψουν/ και μένα η μανούλα μου βαριά με καταριέται/ κλέφτης να γίνεις γιόκα μου, κλέφτης να καταντίσεις....**» δ) κατάρη μια έναν τόπο: «**Δεν καταριέστε το Μοριά και την Παλιά Ελλάδα**» (η αρνητική διατύπωση εδώ καθιστά πιο επιτακτική την κατάρη) ε) η κατάρη της ξενιτιάς: «**Ανάθεμά σε ξενιτιά εσύ και τα καλά σου/ μας πήρες τα παιδάκια μας και τα 'καμες δικά σου**» κ.α. Η κατ' ανάγκην δειγματοληπτικές αυτές αναφορές, φανερώνουν την πίστη του λαού μας στην καταστροφική δύναμη της μαγικής γλώσσας.

Στην ίδια κατηγορία με τις κατάρες και τα αναθέματα ανήκουν οι «καταστροφικές» επωδές. Ο αείμνηστος καθηγητής Δημήτρης Λουκάτος, ορίζοντας τις επωδές γράφει⁶: «Η λέξη επωδή (από το ρήμα επάδω) σημαίνει το ρυθμικό λόγο που απαγγέλλεται πάνω από έναν άρρωστο μια να θεραπευθεί [...]. Η απαγγέλλεται χαρέκακα για την πρόκληση κακού σε άλλους». Στις επωδές ο λόγος μπορεί να μην είναι έμμετρος, έχει, ωστόσο, μια ρυθμικότητα. Επιπλέον τα λόγια τους είναι συχνά ακατάληπτα, στοιχείο που συμβάλλει στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας μυστηρίου και φόβου, πράγμα που τονώνει την πίστη στην μαγική - εξωλογική δύναμη του λόγου.

Ωστόσο, μέρες που είναι, ας επανέλθουμε στις ευχές και στη μεγάλη γιορτή της Χριστιανοσύνης, που την περιμένουμε «σαν μέρα της Λαμπρής» που λέει ο λαός μας.

Καλή Ανάσταση σε όλες και όλους σας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

1) ανάθημα από το ρήμα ανατίθημι = αφιερώνω

2) Αισχύλου, Επτά επί Θήβας, στιχ. 655

3) πίθος του αναθέματος = Σε ορισμένο τόπο ρίχνανε συμβολικά ντόπιοι και ξένοι από μια πέτρα που συμβόλιζε το ανάθεμα εναντίον συγκεκριμένου προσώπου. Γνωστό είναι το ανάθεμα εναντίον του Ελ. Βενιζέλου στην Αθήνα, την περίοδο του εθνικού διχασμού (1915), όταν πολλοί Αθηναίοι ρίξανε τον «λίθον του αναθέματος» σχηματίζοντας ένα μεγάλο σωρό εναντίον του «προδότη». Πρόκειται για «επίσημη» τελετουργική πράξη

4) κουμπόραχο = ραχοκοκαλιά, σπονδυλική στήλη

5) τσιόβουλο = κεφάλι

6) Βλ. Δ. Λουκάτου, Εισαγωγή στην Ελλ. Λαογραφία σελ.101-102..